ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 64ον. ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 1928. Ἀριθ. 10

ΑΥΤΕΞΕΤΑΣΙΣ

«Ἑαυτοὺς πειράζετε (ἐξετάζετε), εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε».

(Β΄. Κορινθ. ιγ΄. 5).

Τὸ ***«γνῶθι σαυτὸν»*** ἦτο τὸ σοφώτατον γνωμικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σοφίας. Αὐτὸ εἶχεν ὡς βάσιν τῆς διδασκαλίας του ὁ «ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατος» Σωκράτης, ὃν δικαίως θεωροῦμεν ὡς τὸν προσεγγίσαντα περισσότερον παντὸς ἄλλου ἀρχαίου Ἕλληνος εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ. Τὸ αὐτὸ συνιστᾷ καὶ ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ Χριστιανοὺς καὶ πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ αἰῶνι, ὡς καθῆκον, ἀλλὰ καὶ ὡς συμφέρον.

Καὶ ὄντως ἡ αὐτεξέτασις εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαία εἰς πάντα μὲν ἄνθρωπον, εἰς δὲ τὸν Χριστιανὸν καὶ δι' ἄλλους ὑψηλοτέρους λόγους, ἀναφερομένους εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου ὕπαρξιν καὶ κατάστασιν αὐτοῦ.

Αὐτεξέτασις εἶναι ἡ ἔρευνα καὶ ἐξέτασις τοῦ ἑαυτοῦ μας—ὁποῖοι δηλαδὴ εἴμεθα οὐχὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχήν, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διάνοιαν. Κατὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, σημαίνει τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐλατηρίων, τῶν σκοπῶν, τῶν φρονημάτων—παντὸς ἐν γένει ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ διατήρησιν τοῦ χαρακτῆρος.

Καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν μᾶς συνιστᾶται ἡ αὐτεξέτασις; Ὅπως πληροφορηθῶμεν, ἐὰν ***ἤμεθα ἐν τῇ πίστει.*** Εἶναι δέ τις ἐν τῇ πίστει, ὅταν δέχηται διὰ πίστεως τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Σωτῆρα αὐτοῦ, ὅταν σκέπτηται καὶ ὁμιλῇ περὶ Αὐτοῦ, ὅταν ἐξ ἀγάπης πρὸς Αὐτὸν ζῇ συμφώνως πρὸς τὰς ἁγίας Αὐτοῦ ἐντολὰς καὶ παραγγέλματα. Ἔχει δὲ ἡ αὐτεξέτασις ὡς ἀποτέλεσμα τὴν βελτίωσιν τῆς διανοίας, τὴν ἀφύπνισιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς συνειδήσεως, τὴν διέγερσιν τῆς προσοχῆς καὶ σκέψεως, καὶ τὸν σχηματισμὸν ὀρθῶν καὶ σαφῶν ἰδεῶν περὶ τοῦ ἰδίου χαρακτῆρος.

Πῶς πρέπει νὰ γίνηται ἡ αὐτεξέτασις; Ὁ κύκλος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνεργεῖται, εἶναι σπουδαιότατος;—ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ—καὶ περιλαμβάνει ζητήματα καὶ ἀληθείας ὑψίστης σημασίας καὶ ἐνδιαφέροντος, ἀνώτερα παντὸς ζητήματος παρουσιαζομένου ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἢ θεωρητικῶν ἐπιστημῶν. Ναί, ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εὑρίσκονται τὰ σπέρματα, ἐξ ὧν παράγονται τὸ ἔγκλημα, ὁ ἡρωϊσμός, ἡ ἀρετή, ὁ θρίαμβος, ἡ ἀποτυχία. Τὸ νὰ ἐξετάσῃ τις λοιπὸν τὰς ἀρχὰς καὶ ἀληθείας ταύτας εἶναι ἡ εὐγενεστάτη ἄσκησις τοῦ νοός. Ὅθεν πρέπει νὰ γίνεται:

α) Μετὰ ***σοβαρότητος*** καὶ ***περισκέψεως***. Τὸ θέμα εἶναι τόσον σοβαρόν,

ὥστε δὲν ἐπιτρέπεται ἐπιπολαία ἢ ἀπερίσκεπτος ἔρευνα. Ἄλλως τε εἰς οὐδεμίαν ὑπόθεσιν παρέχει ὠφέλειάν τινα ἐπιπολαία ἐξέτασις· εἶναι καθαρὰ ἀπώλεια χρόνου.

β) Μετὰ **ζήλου.** Ἡ ψυχρότης καὶ ἀδιαφορία εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει θέσιν. Ὁ Χριστιανός, ὅστις θέλει νὰ ἐξετάσῃ ἑαυτόν, ἐὰν εἶναι πράγματι Χριστιανός, ἀληθὴς ὀπαδὸς τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ ἀποκλείσῃ τὰ ὦτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν σκέψιν του ἀπὸ πᾶν ἄλλο θέμα καὶ νὰ συγκεντρώσῃ τὸ πνεῦμά του εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ζητῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

γ) Μετ' **εἰλικρινείας** καὶ **ἀμερολημψίας.** Ἡ ἀνακάλυψις ἐν ἡμῖν πλάνης, ὅπου ἐνομίζομεν ὅτι εἴχομεν δίκαιον, εἶναι πάντοτε ὀδυνηρά· καὶ ὁ μὴ εἰλικρινὴς χαρακτὴρ ζητεῖ ν' ἀποφεύγῃ τὴν ὀδύνην ταύτην, εἴτε μὴ ἀναγνωρίζων τὴν πλάνην του εἴτε εὑρίσκων δικαιολογίας καὶ ὑπεκφυγὰς δι' αὐτήν. Ἐὰν ὅμως θέλωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν ἐπωφελῶς εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν πνευματικὴν αὐτεξέτασιν, πρέπει νὰ τὴν ἐκτελέσωμεν μετὰ θάρρους καὶ ἄνευ δισταγμοῦ, ὅπως ὁ καλὸς καὶ δόκιμος χειροῦργος λαμβάνει τὴν σμίλην ἢ τὴν μάχαιραν καὶ μετὰ σταθερᾶς χειρὸς ἀνατέμνει καὶ ἀποκόπτει καὶ καθαρίζει.

δ) Μετὰ **προσευχῆς.** Διὰ τὸν ἀληθῆ Χριστιανὸν ἡ προσευχὴ εἶναι ἡ θύρα, δι' ἧς εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχήν του τὸ πνευματικὸν φῶς καὶ ἡ θεία εὐλογία, τὰ ὁποῖα καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον ταπεινόφρονα, εἰλικρινῆ, καθαρὸν καὶ θαρραλέον.

ε) Μετὰ **τάξεως.** Ὁ Πυθαγόρας, ὅστις κατὰ τὸν Κυρηναῖον Ἀρίστιππον ὠνομάσθη οὕτω διότι τὴν ἀλήθειαν ἠγόρευεν οὐχὶ ὀλιγώτερον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, συνέστησε τὸ περίφημον ἐκπαιδευτήριόν του, ὀνομάσας αὐτὸ ***Γυμνάσιον,*** ἔχον ὡς σκοπὸν τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἑπομένως τῶν κοινωνιῶν. Ὅ τε διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου τούτου διῆγον βίον λιτὸν καὶ ἁπλοῦν. Ἑκάστην πρωΐαν ὤφειλεν ἕκαστος νὰ σχεδιάζῃ ὅσα εἶχε νὰ πράξῃ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας («ὅσα ἐν ἤματι ἔργα τελέσει») τὸ δ' ἑσπέρας νὰ ἐξετάζῃ ἑαυτὸν καὶ τὰ ὅσα ἔπραξεν ἢ ἀφῆκεν ἀνεκτέλεστα («πῇ παρέβη, τί δ' ἔρεξε καὶ τί τῶν δεόντων οὐκ ἐτελέσθη»). Αὕτη ἦτο ἡ καθημερινὴ αὐτεξέτασις. Ἐκτὸς δὲ ταύτης εἶχον καὶ ἑβδομαδιαίαν καὶ μηνιαίαν καὶ ἐτησίαν, ὥστε ἕκαστος τῶν Πυθαγορείων εἶχεν εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του, ὡς ἐν κατόπτρῳ, ὁλόκληρον τὴν ζωήν, ἣν ἔζησε.

Τοιαύτη αὐτεξέτασις τακτικὴ μὲν καθ' ἡμέραν, ἔκτακτος δὲ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ὡς λ. χ. κατὰ τὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων, ἢ ἄλλου σημαντικοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον γεγονότος, ἢ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ἢ τῆς γεννήσεως Αὐτοῦ, κλπ., εἶναι ὠφελιμωτάτη καὶ ἔπρεπε νὰ γίνηται ὑπὸ παντὸς ἀληθοῦς Χριστιανοῦ. Ἄλλως κινδυνεύει οὗτος νὰ εὑρεθῇ ἀνέτοιμος διὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν του, ἢ ἐν κρισίμῳ τινὶ στιγμῇ τοῦ βίου νὰ εὑρεθῇ μακρὰν τοῦ Χριστοῦ, πάντως δὲ νὰ διατελῇ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ πνευματικῆς καταστάσεως καὶ νὰ ζῇ ὡς ὁ ὁδοιπόρος ὁ βαδίζων ὁδὸν ἄγνωστον ἐν πυκνοτάτῳ σκότει, ἢ ὡς ὁ πλοίαρχος ὁ πλέων ἐν πυκνῇ ὁμίχλῃ ἄνευ πηδαλίου ἢ χάρτου ἢ πυξίδος.

ς) Τελευταῖον ἡ αὐτεξέτασις δέον νὰ γίνεται ***διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.***

Ὅπως ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ ὑπάρχουσι διάφορα μέτρα καὶ σταθμά, ἀλλ' ἓν μόνον εἶναι τὸ ***ἐπίσημον,*** οὕτω καὶ ἐν τῇ θρησκείᾳ, ὑπάρχουσι μὲν πολλοὶ κανόνες πίστεως καὶ ἔργων, πλεῖσται διατάξεις ἀνθρώπινοι, ***εἷς*** ὅμως καὶ μόνον ***εἷς*** εἶναι ὁ ***ὀρθὸς*** καὶ ***ἀσφαλὴς*** καὶ ***ὑποχρεωτικὸς*** κανὼν—ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ—καὶ συμφώνως πρὸς τοῦτον τὸν κανόνα ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξετάζῃ ἑαυτόν.

Αἱ ἀνθρώπιναι διατάξεις, εἴτε ἐξ ἀτόμων εἴτε ἐκ Συνόδων προέρχονται, εἴτε ἐκ παραδόσεων ἀγράφων ἢ γραπτῶν πηγάζουσι, δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁ ὑπέρτατος κανὼν τῆς πίστεως, καθότι εἶναι ἔργα ἀνθρώπινα καὶ αὐτοὶ οἱ ἁγιώτατοι τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὑποκείμενοι εἰς λάθη, εἰς πλάνας, εἰς ἀδυναμίας, καὶ ἑπομένως δύνανται νὰ σφάλωσιν εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις αὐτῶν.

Οὔτε πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ἑαυτοὺς μὲ μόνον τὸ φῶς τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς συνειδήσεως, διότι τὸ μὲν λογικὸν δύναται νὰ ἐπηρεασθῇ ὑπὸ τῶν παθῶν, συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν μας, ἡ δὲ συνείδησις εὐκολώτατα ἀμβλύνεται διὰ τῆς ἀμελείας ἢ σκληρύνεται καὶ καυτηριάζεται ὑπὸ τῶν κακῶν ἕξεων, ὥστε νὰ μὴ ἀποφαίνηται καθαρῶς καὶ ὀρθῶς.

Ἡ Ἁγία ὅμως Γραφὴ εἶναι ὁ λόγος καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, γραφεῖσα κατὰ Θείαν ἔμπνευσιν πρὸς φωτισμὸν καὶ ὁδηγίαν τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν δύναται νὰ σφάλῃ ἢ νὰ ψευσθῇ. Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς πάντα ἄνθρωπον νὰ ἔχῃ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ νὰ τὴν γινώσκῃ καλῶς, μελετῶν αὐτὴν μετ' ἐπιμελείας, μετὰ πόθου, μετὰ προσευχῆς, καὶ παραβάλλων πρὸς τὰς διδασκαλίας αὐτῆς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ζωήν, τήν τε ἐξωτερικὴν καὶ τὴν ἐνδόμυχον, ὅπως ἴδῃ ἂν πραγματικῶς εὑρίσκεται ἐν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ.

Δυστυχῶς ὀλίγοι τῶν λεγομένων Χριστιανῶν εἶναι κάτοχοι τοῦ ἱεροῦ τούτου βιβλίου καὶ ἀκόμη ὀλιγώτεροι εἶναι μελετηταὶ καὶ γνῶσται τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τῶν ἐχόντων εἰς τὴν οἰκίαν των ἓν ἀντίτυπον τῆς Γραφῆς ἢ τοῦ Εὐαγγελίου, πολλοὶ τὸ ἔχουσιν ὥς τι ***φυλακτήριον*** ἢ ὡς ἓν βιβλίον τῆς βιβλιοθήκης των, σπανίως δὲ τὸ ἀνοίγουσι καὶ οὐδέποτε τὸ μελετῶσιν. Εἰς τοὺς τοιούτους ἡ Γραφὴ εἶναι ἄχρηστος, ὅπως εἰς τὸν τυφλὸν θὰ ἦναι ἄχρηστος ἡ ναυτικὴ πυξὶς ἢ ὁ ἰσχυρότατος ἠλεκτρικὸς προβολεύς.

Ἡ αὐτεξέτασις, γινομένη κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα τρόπον, ἔχει σωτήρια ἀποτελέσματα διὰ τὸν αὐτεξεταζόμενον Χριστιανόν. Ἀποκαλύπτει εἰς αὐτὸν τὰς ἐλλείψεις, ἀδυναμίας καὶ πλάνας του καὶ τοῦτο εἶναι ἡ βάσις σοφίας καὶ προόδου.

«Ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα», ἔλεγεν ὁ Σωκράτης. «Γηράσκω ἀεὶ νέα μανθάνων», ἔλεγεν ὁ Σόλων. Ὅστις δὲ ἀγνοεῖ τὰς ἐλλείψεις του, οὐδέποτε θὰ ζητήσῃ νὰ τὰς διορθώσῃ. Ἡ αὐτεξέτασις ἐπίσης κάμνει τὸν Χριστιανὸν νὰ ἦναι ἀνεκτικὸς καὶ ὑπομονητικὸς ἀπέναντι τῶν ἀδυναμιῶν τῶν ἄλλων, διότι συναισθάνεται αὐτὸς τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ ἀδυναμίας. «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε», εἶπεν ὁ Ἀπόστολος. Ἡ αὐτεξέτασις φέρει τὸν Χριστιανὸν εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἀνάγκης τῆς Θείας βοηθείας εἰς πᾶν του βῆμα, τὸν προετοιμάζει διὰ τὰς περιπετείας τοῦ βίου καὶ διὰ τὸν θάνατον, ὥστε νὰ ἀντικρύζῃ τὰ πάντα μὲ γαλήνην καὶ θάρρος Χριστιανικόν, γνωρίζων ὅτι εἶναι ἐν τῇ πίστει—ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἐν αὐτῷ, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης.

Ἐξετάζωμεν λοιπὸν ἑαυτούς, ἀδελφοί, ἐὰν ἤμεθα ἢ οὒ ἐν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ δὲ Πατὴρ τῶν φώτων καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως ἂς μᾶς φωτίζῃ καὶ καθοδηγῇ καθ' ἑκάστην εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν Αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ἀμήν.

(Ἐκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη)

Η ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ

Ἰωάν. η' 12, Ματθ. ε' 13, 14, Φιλιπ. β' 15.

Α'.

Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω γενικὸν θέμα θὰ μελετήσωμεν μερικωτέρας τινὰς ἀπόψεις τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς διακλαδώσεις καὶ λεπτομερείας τῆς σημερινῆς μας κοινωνικῆς ζωῆς—ὡς π.χ. ***ὁ Χριστιανὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐν τῷ στρατῷ*** κλπ.

Ἡ ἐξέτασις σήμερον τοῦ γενικωτέρου ζητήματος θὰ διευκολύνῃ τὴν κατάστασίν μας εἰς τὰ μερικώτερα πρὸς καλλιτέραν χρησιμοποίησιν τῶν δυνάμεών μας.

I. ***Ἡ ὀνομασία «Χριστιανός»*** ἐξέφραζε τὴν περιφρόνησιν τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ, ὅστις εἶχεν ὑποστῆ τὸν ἀτιμωτικὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ ἐκάλουν ἀλλήλους «ἀδελφούς» ἢ «μαθητὰς» ἢ «τοὺς ἐκ τῆς ὁδοῦ ταύτης». Πρῶτον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ὡς φαίνεται πρὸς χλευασμὸν ἐκλήθησαν οἱ μαθηταὶ Χριστιανοί, (Πράξ. ια' 26). Ὅ,τι ὅμως ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐναντίων ὄνομα ἀτιμωτικὸν καὶ ἐξευτελιστικὸν κατέστη διὰ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ τίτλος τιμῆς καὶ ἀντικείμενον καυχήσεως. Διότι εἰς αὐτοὺς ἐχαρίσθη οὐ μόνον τὸ νὰ συνταυτίσωσι τὴν ζωήν των μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ περιφρονῶνται χάριν Αὐτοῦ.

II. ***Ὁ Χριστιανὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι ὁ ἄνθρωπος τοῦ μέλλοντος.*** Ἂν καὶ ζῇ εἰς τὸ παρόν, ὅλη ἡ ζωή του, οἱ πόθοι του, αἱ βλέψεις του, αἱ τάσεις του, φέρονται ἀκατασχέτως πρὸς τὸ ὑπερπέραν, πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Ἴσως ἡ ἄποψις αὕτη τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς κατέστησε τοὺς Χριστιανοὺς τὸν στόχον πάντων τῶν ἀντιδραστικῶν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ στοιχείων, διότι «δὲν συνέτρεχον μετ' αὐτῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκχείλισιν τῆς κακίας». Ἡ τοιαύτη κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἀντίδρασις ὠφείλετο ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ἀδιαφορίαν τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὸ παρὸν καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν πρὸς τὰς παρούσας κοινωνικὰς ἀνάγκας τοῦ κόσμου. Ἐνώπιον ἡμῶν παρουσιάζονται δύο διάφορα ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἢ συνεχέοντο ἢ ἐξητάζοντο καὶ ἐξετάζονται μονομερῶς:

Τὸ ***πρῶτον*** εἶναι ὅτι ὁ Χριστιανός, ἔχων τὰς βλέψεις του εἰς τὸ μέλλον καὶ ἀντλῶν δύναμιν, ἐνίσχυσιν καὶ χαρὰν ἐκεῖθεν, δὲν ἀπουσιάζει ἐκ τοῦ κόσμου· τοὐναντίον ***ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ εἶναι ἓν τῶν ζωτικωτέρων στοιχείων*** σήμε-

ρον πρὸς διάπλασιν καὶ μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας· ἡ δὲ συμβολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι λίαν πολύτιμος.

Τὸ **δεύτερον** εἶναι ὅτι ὁ Χριστιανός, ἀνήκων εἰς τὸ μέλλον—εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν, πρὸς τὴν ὁποίαν τείνει καθ᾽ ἑκάστην — ***θεωρεῖ πᾶν τὸ τελούμενον πέριξ του ὡς ἐντελῶς ξένον πρὸς τὴν Χριστιανικήν του ὑπόστασιν.***

Δηλαδὴ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀπόντα ἐντελῶς ἐκ τοῦ περιβάλλοντος, ἐν τῷ ὁποίῳ ζῇ· εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἀδιαφορεῖ πρὸς τὰ πέριξ του τελούμενα, ἂν καὶ λαμβάνῃ γνῶσιν αὐτῶν.

Πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ πόσον εὐκόλως δύνανται νὰ συγχέωνται τὰ πράγματα ταῦτα ἢ νὰ ἐξετάζωνται μονομερῶς, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν καταστροφήν, τῆς ὁποίας γίνεται πρόξενος πᾶσα τοιαύτη ἐξέτασις τῶν ζητημάτων. Ἴσως θὰ φανῇ παράξενος ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, ὅτι δηλ. γίνεται πρόξενος καταστροφῆς—ἐν τούτοις εἶναι ἀληθής. Ἡ ἐξώθησις εἰς τὰ ἄκρα εἶναι πάντοτε ἐπιζήμιος. Ὅταν π. χ. ἑκατοντάδες Χριστιανῶν, διὰ νὰ ἐντείνουν τὴν ἀπουσίαν των ἐκ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς των, ἀπεσύροντο ὡς ἀναχωρηταὶ ἢ μοναχοὶ εἰς τὰς ἐρήμους καὶ τὰ ὄρη, τί ἄλλο ἔπραττον παρ᾽ ὅλην τὴν δεδηλωμένην εὐσέβειάν των, εἰμὴ ν᾽ ἀφίνουν τὸ πεδίον τῆς δράσεως ἐντελῶς ἐλεύθερον εἰς τὰς χεῖρας τῶν κακοποιῶν στοιχείων ἢ τῶν χαλαρῶν καὶ χλιαρῶν καὶ ἀδιαφόρων Χριστιανῶν, καὶ νὰ γίνωνται τοιουτοτρόπως πρόξενοι βλάβης, ἐνῷ διὰ τῆς παραμονῆς των εἰς τὴν κοινωνίαν θὰ ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν καθοδήγησιν τῶν οἰκείων των τοὐλάχιστον ἢ τῶν μεθ᾽ ὧν ἤρχοντο εἰς τακτικὴν καθημερινὴν σχέσιν, πρὸς ὑγιεστέρας ἀντιλήψεις περὶ τῆς κοινωνικῆς Χριστιανικῆς ζωῆς καὶ δράσεως, διά τε τοῦ Χριστιανικοῦ των παραδείγματος καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ των χαρακτῆρος.

Ὅταν πάλιν κατὰ τὴν σημερινὴν τάσιν τῶν πουριτανικῶν ἀντιλήψεων, ἄνθρωποι εὐσεβεῖς καὶ πιστοὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀρνοῦνται ν᾽ ἀναλάβουν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωήν, διότι ὑπάρχει πάντοτε ὁ κίνδυνος τοῦ νὰ πέσουν εἰς ἁμαρτίαν ἢ νὰ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ γενικὸν ρεῦμα τῆς κοσμικότητος, τῆς ἀδικίας, τοῦ ψεύδους, κτλ., ὄχι μόνον δεικνύουν μεγάλην ἀδυναμίαν χαρακτῆρος, ἀλλὰ καὶ αὐτοί, ὅπως οἱ ἀναχωρηταί, ἂν καὶ ἀπὸ ὅλως διαφόρου ἀρχῆς κινούμενοι, πάλιν ἀφίνουν ἐλεύθερον τὸ πεδίον τῆς κοινωνικῆς δράσεως εἰς τὰ ἠθικῶς ὕποπτα στοιχεῖα. Ὁ εἷς λέγει: «Δὲν γίνομαι παντοπώλης, διότι φοβοῦμαι ὅτι θὰ ὑποκύψω εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ κλέψω τὸν πελάτην εἰς τὸ ζύγι». Ὁ ἄλλος λέγει: «Δὲν γίνομαι ὑφασματοπώλης, διότι ἐνδέχεται νὰ τεντώσω περισσότερον τοῦ δέοντος τὸ ὕφασμα καὶ νὰ ἀδικήσω τὸν ἀγοραστήν». Καὶ ἄλλοι φέρουσιν ἄλλα παρόμοια ἐπιχειρήματα.

Ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἐδῶ, ὦ ἄνθρωπε, δύνασαι καὶ ὀφείλεις νὰ δείξῃς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Χριστιανικοῦ σου χαρακτῆρος, ζυγίζων καὶ μετρῶν σωστά.

Ἄλλος ἀφίνει ἀκαλλιεργήτους τὰς γαίας του, διότι δῆθεν δὲν εὑρίσκει πιστὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ἐνῷ ὤφειλε νὰ προσλάβῃ κάποιον καὶ νὰ τὸν διδάξῃ βαθμηδὸν καὶ κατ᾽ ὀλίγον τὰς ἀρχὰς τῆς τιμιότητος καὶ εὐσυνειδησίας. Πῶς ἄλλως περιμένομεν νὰ μορφώσωμεν τὴν κοινωνίαν χριστιανοπρεπῶς; Δὲν ἐπιτρέπεται λιποταξία ἀπὸ τὸ Χριστιανικόν μας

καθῆκον καὶ τὰς Χριστιανικάς μας ὑποχρεώσεις. Φαίνεται δὲ ὅτι μία τοιαύτη τάσις εἰς τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ νεαρὰν Ἐκκλησίαν ἠνάγκασε τὸν Παῦλον νὰ γράψῃ τόσον αὐστηρῶς διὰ τοὺς «μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους» (Β. Θεσσ. γ΄. 11).

III. ***Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶχεν ἀλλοίαν γνώμην ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων.*** Αὐτὸς ἐν ὅσῳ ἦτο ἐν τῷ κόσμῳ, ἔλαβε τοιοῦτον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὥστε ἔφθασε καὶ μέχρι παρεξηγήσεως. Ὅταν συνέτρωγε καὶ συνέπινε μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, τοὺς ὁποίους οἱ Φαρισαῖοι—οἱ καθαροὶ—οὔτε νὰ χαιρετοῦν κατεδέχοντο, ἐχαρακτήρισαν Αὐτὸν ὡς «φίλον τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν». Ἀλλὰ διὰ τὸν Κύριόν μας ἡ κατηγορία αὕτη ἦτο ***τίτλος τιμῆς,*** διότι ἐκεῖνοι, οἱ ἀσθενεῖς ἠθικῶς, εἶχον ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν Του. Ὅ,τι δὲ ἦτο τίτλος τιμῆς διὰ τὸν Χριστόν, δὲν εἶναι ἀπρεπὲς ἢ ἀνάρμοστον διὰ τὸν ὀπαδὸν Αὐτοῦ. Ἡ ἄποψις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὅτι ***ὁ Χριστιανὸς δέον νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν στενῶς συνδεδεμένον πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ, μεθ' οὗ ζῇ ἢ εἰς ὃν ἀνήκει.*** Χωρὶς δὲ νὰ θυσιάσῃ τὸ παράπαν τὴν Χριστιανικήν του ὑπόστασιν καὶ τὸν Χριστιανικόν του χαρακτῆρα, πρέπει νὰ λαμβάνῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν κοινωνίαν. Νὰ ἦναι ἐν τῷ κόσμῳ, νὰ δρᾷ, νὰ ἐργάζηται, νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς κοινωνίας, ἐνθυμούμενος πάντοτε ὅτι ἀνήκει εἰς ἄλλον κόσμον—εἰς τὴν αἰωνιότητα—ὅτι τὸ πολίτευμά του εἶναι ἐν τοῖς οὐρανοῖς—καὶ νὰ χρησιμοποιῇ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν πάντα τὰ ἰδανικὰ τῆς αἰωνιότητος. Ὁ Χριστὸς διεκήρυξεν ὅτι εἶναι ***τὸ φῶς τοῦ κόσμου*** (Ἰωάν. η΄ 12). Ἀλλὰ τὸ φῶς, ἂν καὶ ἔρχεται ἔξωθεν, εἶναι ***ἐν τῷ κόσμῳ.*** Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκδοχήν, ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τοὺς μαθητὰς καὶ ὀπαδούς Του ἐν γένει «***ἅλας***» καὶ «***φῶς***» τοῦ κόσμου, τουτέστι προωρισμένους νὰ ζοῦν ἐν τῷ κόσμῳ, προλαμβάνοντες τὴν κοινωνικὴν σῆψιν καὶ ζωογονοῦντες τὸν κόσμον τῶν λογικῶν ὄντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ζοῦν.

Τὴν αὐτὴν ἄποψιν τονίζει καὶ ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Φιλιπ. (β΄. 14-15) ἐπιστολήν του, λέγων: « . . . διὰ νὰ γίνησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, μεταξὺ τῶν ὁποίων λάμπετε ὡς φωστῆρες ἐν τῷ κόσμῳ». Τὰ ἀνωτέρω σημαίνουν ὅτι: «Σεῖς οἱ Χριστιανοὶ εἴσθε ἐν τῷ κόσμῳ καὶ πρέπει νὰ μένητε εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἐκτελῆτε καθήκοντα φάρου, ἐκπέμποντος τὰς φωτεινάς του ἀκτῖνας πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις, διὰ νὰ βοηθῆτε τοὺς ναυαγοὺς τῆς ἠθικῆς ζωῆς. Ὁ κόσμος κεῖται ἐν τῷ σκότει καὶ ἀναμένει, εἴτε ἐν ἐπιγνώσει εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ του, τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἰδικοῦ σας πνευματικοῦ φωτός. Ὅθεν μὴ κρύπτετε τὸ φῶς σας ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλὰ τεθῆτε ἐπὶ τὸν λυχνοστάτην καὶ φωτίζετε, ζωογονήσατε, ἐξωραΐσατε τοὺς πάντας. Μὴ ἀχρηστεύσητε τὰς δυνάμεις, μὲ τὰς ὁποίας σᾶς ἐπροίκησεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀνύψωσιν ἐκείνων, μεθ' ὧν εὑρίσκεσθε εἰς διαρκῆ ἐπαφήν.

IV. ***Ποία εἶναι ἡ θέσις τοῦ Χριστιανοῦ ἐν τῷ κόσμῳ;*** Ἡ θέσις του εἶναι ἐν τῷ μέσῳ τῆς τύρβης καὶ τοῦ σφοδροῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἀδικίας καὶ ἀπάτης τοῦ κόσμου, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ ἔργα φωτὸς καὶ ἀληθείας, ἀγάπης καὶ ὑπηρεσίας, θυσίας καὶ ἀφιλοκερδείας—διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράγων σπουδαῖος τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς

ἀνορθώσεως, μὴ ὑποστέλλων ἢ ἀποσύρων τὰς ὑπηρεσίας του, ἀλλὰ προσφέρων αὐτὰς ἀφειδῶς καὶ ἀφιλοκερδῶς κατὰ τὸ παράδειγμα Ἐκείνου, εἰς τὸν Ὁποῖον ἐπίστευσε καὶ εἰς τοῦ Ὁποίου τὸν Σταυρὸν καυχᾶται.

(ἀκολουθεῖ) *Π. Γ. Λογγινίδης*

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς (Richard Trench)

(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Συνέχεια)

ΚΒ΄.

Ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀδίκου Οἰκονόμου.

Λουκ. ιϛ΄. 1—13.

Ἡ παραβολὴ αὕτη εἰς πολλὰς δυσχερείας ἐνέβαλε τοὺς ἑρμηνευτὰς καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἀπαριθμήσω πάσας τὰς δοθείας ἑρμηνείας, ἐπειδὴ τοῦτο θὰ ἦτο ἔργον ἀπέραντον. Διεξερχόμενος μόνον τὴν παραβολήν, θὰ σημειώσω ποῖα μέρη αὐτῆς οἱ δοκιμώτεροι ἑρμηνευταὶ θεωροῦσιν ὡς τὰ οὐσιώδη σημεῖα καὶ τὰς ἐπὶ τούτων ἑρμηνείας αὐτῶν, ὑποδεικνύων συνάμα τὰ τρωτὰ τῶν ἑρμηνειῶν, ἅς κρίνω ἀπορριπτέας. Κατ' ἐμέ, εἰς τὴν προκειμένην παραβολὴν ὁ Χριστὸς μᾶς προτρέπει ***νὰ χρησιμοποιῶμεν τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ ἐναντίον τοῦ κόσμου καὶ ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ.***

Ὁ Κύριος ἡμῶν, μετὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου Υἱοῦ, δὲν διέκοψε τὴν ὁμιλίαν του, ἀλλὰ συνεχίζων αὐτὴν ἀπηύθυνε νέαν παραβολὴν οὐχὶ πλέον πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ Φαρισαίους, ἀλλὰ «***πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ***» (ἐδάφ. 1). Ὡς πρὸς τοὺς «μαθητὰς» τούτους, δὲν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν μόνον τοὺς δώδεκα ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν ὄχλον, ὅστις ἤκουεν Αὐτὸν εὐχαρίστως, ἀλλὰ μόνον ἐκείνους ὅσοι εἶχον προσκολληθῆ εἰς Αὐτὸν καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέλεξε τοὺς δώδεκα ὡς «ἀποστόλους» (Λουκ. ϛ΄. 13).

«***Ἦτο ἄνθρωπός τις πλούσιος, ὅστις εἶχεν οἰκονόμον***». Ὁ οἰκονόμος οὗτος ἦτο διαχειριστὴς τῆς περιουσίας τοῦ κυρίου του. «***Καὶ οὗτος κατηγορήθη πρὸς αὐτὸν ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ***». Δὲν κατηγορήθη ψευδῶς ἢ συκοφαντικῶς, ὡς ἠθέλησαν ἑρμηνευταί τινες νὰ παραστήσωσι· διότι μήτε ἡ λέξις «κατηγορῶ» σημαίνει «συκοφαντῶ», μήτε ἐξάγεται ἐκ τῆς ὅλης ἀφηγήσεως ὅτι ὁ οἰκονόμος ἀδίκως κατηγορήθη, ἀφοῦ καὶ ὀνομάζεται ῥητῶς «ἄδικος οἰκονόμος».

«***Καὶ κράξας αὐτὸν εἶπε πρὸς αὐτόν, Τί εἶναι τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀκούω περὶ σοῦ; Δὸς τὸν λογαριασμὸν τῆς οἰκονομίας σου, διότι δὲν θέλεις δυνηθῆ πλέον νὰ ἦσαι οἰκονόμος***». Ἐκεῖνοι, οἵτινες, ὡς ὁ Ἄνσελμος, διαβλέπουσιν

εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην τὴν μετάνοιαν καὶ τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τονίζουσι τὴν φράσιν: «Τί εἶναι τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀκούω περὶ σοῦ;» Αὐτή, λέγουσιν, εἶναι ἡ νουθεσία καὶ πρόσκλησις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλόν, ὃν ἐλέγχει διὰ τὴν ἁμαρτωλήν του κατάστασιν· ἡ δὲ ἀπειλὴ περὶ ἀφαιρέσεως ἀπ' αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας, εἶναι ἡ προειδοποίησις, ἣν τῷ στέλλει ὁ Θεὸς ὑπὸ μορφὴν ἀσθενείας ἢ συμφορᾶς, τοῦ ὅτι συντόμως θὰ μετακληθῇ ὁ ἁμαρτωλὸς ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης, ὅπως δώσῃ λόγον τῶν πεπραγμένων ἐν τῷ σώματι. Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς τούτους, ὁ ἁμαρτωλός, αἰσθανόμενος ὅτι εἶναι ἀναπολόγητος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, βλέπει ἑαυτὸν ἀπέναντι ἑνὸς ἀπροχωρήτου. «***Νὰ σκάπτω δὲν δύναμαι,*** λέγει, διότι ταχέως ἐπέρχεται ἡ νύξ, καθ' ἣν οὐδεὶς δύναται νὰ ἐργασθῇ. ***Νὰ ζητῶ ἐντρέπομαι,*** διότι γνωρίζω ὅτι οὐδεὶς θὰ δείξῃ ἔλεος πρὸς ἐμέ». Καὶ προβαίνει τότε ὁ ἄδικος οἰκονόμος εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν χρεωστικῶν τῶν ὀφειλετῶν τοῦ κυρίου του· εἰς τὴν ὁποίαν πρᾶξιν οἱ ὡς ἄνω ἑρμηνευταὶ διαβλέπουσιν οὐχὶ νέον ἀδίκημα, ἀλλὰ τὴν πρώτην πρᾶξιν τοῦ μετανοήσαντος ἁμαρτωλοῦ, ὅστις τώρα ζητεῖ, ἐνόσῳ ἔχει ἀκόμη καιρόν, νὰ κάμῃ καλὴν χρῆσιν τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ ταλάντων, οὐχὶ πλέον εἰς ἀδικίας ἀλλ' εἰς ἔργα φιλανθρωπίας—νὰ θησαυρίσῃ ἐν οὐρανῷ καὶ οὐχὶ πλέον ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ ὅτι καὶ μετὰ τοῦτο ἀποκαλεῖται «ἄδικος οἰκονόμος» δὲν ἔχει σπουδαιότητα, κατὰ τοὺς εἰρημένους ἑρμηνευτάς, διότι καὶ ὁ Ματθαῖος ὀνομάζεται «τελώνης» καὶ ἀφοῦ ἐγένετο ἀπόστολος (Ματθ. ι' 3), ἐπίσης δὲ καὶ Ραάβ ἡ πόρνη (Ἑβρ. ια' 31) καὶ Σίμων ὁ λεπρὸς (Ματθ. κς' 6) καὶ Ζηνᾶς ὁ νομικὸς (Τίτ. γ' 13) λέγονται τοιοῦτοι καὶ ἀφοῦ ἀπέβαλον τὰς ἰδιότητας ταύτας.

Δυστυχῶς διὰ τὴν ὡς ἄνω ἑρμηνείαν, οὐδὲν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς παραβολῆς προδίδει οἱανδήποτε μεταβολὴν καρδίας παρὰ τῷ Ἀδίκῳ Οἰκονόμῳ· οὐδεμίαν βλέπομεν ἐκ μέρους του μετάνοιαν ἢ ἀναγνώρισιν ἐνοχῆς ἢ διάθεσιν πρὸς ἐντιμωτέραν ζωήν, ἀλλὰ μόνον ἀμηχανίαν καὶ ἀνησυχίαν ὡς πρὸς τὴν ὑλικήν του κατάστασιν μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του ἐκ τῆς οἰκονομίας, καὶ φόβον τῆς ἐπικειμένης εἰς αὐτὸν πενίας.

Ἡ ἀμηχανία του αὕτη ἀληθῶς δὲν διαρκεῖ πολύ. Ταχέως συλλαμβάνει ἓν σχέδιον, δι' οὗ φρονεῖ ὅτι θὰ ἀσφαλισθῇ κατὰ τῆς ἀνεχείας, ἣν βλέπει ἐπερχομένην ραγδαίως. Εἶναι ἔξυπνος καὶ τολμηρός. «***Ἐνόησα τί πρέπει νὰ κάμω, διὰ νὰ μὲ δεχθῶσιν εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, ὅταν ἀποβληθῶ τῆς οἰκονομίας***».

Καὶ προβαίνει εἰς συμπαιγνίαν μὲ τοὺς ὀφειλέτας τοῦ κυρίου του. Οἱ ὀφειλέται οὗτοι ἦσαν πιθανῶς ἔμποροι, εἰς οὓς ὁ πλούσιος κύριος διὰ τοῦ οἰκονόμου του εἶχε πωλήσει ἐπὶ πιστώσει τὰ περισσεύοντα προϊόντα τῶν κτημάτων του—σῖτον καὶ ἔλαιον. Οὗτοι εἶχον εἰς ἀντάλλαγμα ὑπογράψει ὁμολογίας ἢ χρεωστικὰ διὰ τὴν ἀξίαν τῶν οὕτως ἀγορασθέντων ἐπὶ πιστώσει προϊόντων, τὰ δὲ χρεωστικὰ ταῦτα ἦσαν εἰς τὴν κατοχὴν καὶ φύλαξιν τοῦ οἰκονόμου. «***Λάβε τὸ ἔγγραφόν σου***». Καλεῖ ὁ οἰκονόμος ἕνα ἕκαστον τῶν ὀφειλετῶν, καὶ τῷ ἐπιστρέφει τὸ χρεωστικὸν ἢ γραμμάτιόν του, λαμβάνων ἀντ' αὐτοῦ ἄλλο γραμμάτιον διὰ ποσὸν μικρότερον καὶ χαρίζων αὐτῷ τὴν διαφοράν—εἰς ἄλλον 50 τοῖς ἑκατόν, εἰς ἄλλον 20.

Εἰς τὴν ἐλάττωσιν ταύτην τῶν γραμματίων ἕτερος ἑρμηνευτής, ὁ Βιτρίγκα, εὑρίσκει τὴν κλεῖδα ἢ ἐξήγησιν τῆς ὅλης παραβολῆς. Κατ' αὐτὸν ὁ πλούσιος κύριος εἶναι ὁ Θεός, ὁ ἄδικος οἰκονόμος εἶναι οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, εἰς οὓς ἦτο ἐμπεπιστευμένη ἡ διαχείρισις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, οἱ «οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ» (Α'. Κορινθ. δ'. 1). Οὗτοι κατηγορήθησαν ὑπὸ τῶν προφητῶν (Ἰεζεκ. λδ'. 2, Μαλαχ. β'. 8) καὶ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀμελήσαντες τὴν οἰκονομίαν αὐτῶν καὶ χρησιμοποιήσαντες τὴν ἐμπεπιστευμένην αὐτοῖς ἐξουσίαν οὐχὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ὠφέλειαν. Αἰσθάνονται τὸ δίκαιον τῆς κατηγορίας ταύτης καὶ ζητοῦσι νὰ κερδίσωσι τὴν φιλίαν τῶν ὀφειλετῶν τοῦ Κυρίου αὐτῶν—τῶν ἁμαρτωλῶν—διὰ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν αὐθαιρέτων ἐνταλμάτων, ἀθετοῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτρέποντες εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ καταστρατηγῶσι τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν, νὰ λέγωσι «Δῶρον εἶναι» (Ματθ. ιε'. 5), νὰ ἀποβάλλωσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει (Λουκ. ις'. 18) καὶ νὰ ὑπεκφεύγωσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ (Ματθ. κγ'. 16). Καὶ τοιουτοτρόπως κατορθώνουσιν οἱ «ἄδικοι οἰκονόμοι» οὗτοι νὰ ἐπιβάλλωνται εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ διατηρῶσι τὰ προνόμια καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν.

Ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἔχει ἓν πλεονέκτημα, ὅτι δίδει μίαν συγκεκριμένην ἔννοιαν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν χρεωστικῶν, ἣν ὀλίγαι ἄλλαι ἑρμηνεῖαι παρέχουσι. Τὸ συμπέρασμα δὲ τῆς παραβολῆς οὕτως ἑρμηνευομένης εἶναι τὸ συνήθως καὶ ὀρθῶς ἐξαγόμενον: «Ἐστὲ φρόνιμοι καὶ προνοητικοί, ὡς οἱ υἱοὶ τοῦ παρόντος κόσμου· ἀποκτήσατε ὅμως οὐχὶ ἐπιγείους φίλους ἀλλ' αἰωνίους μονάς· ὅπως δὲ ἐκεῖνοι μεταχειρίζονται τὰ ἐπουράνια δῶρα διὰ κοσμικοὺς σκοπούς, μεταχειρίσθητε σεῖς (οἱ μαθηταὶ) τὰ κοσμικὰ ἀγαθὰ διὰ ἐπουρανίους σκοπούς».

Μὲ τοιαῦτα νέα ἀδικήματα ὁ Ἄδικος Οἰκονόμος συμπληρώνει τὸ βραχὺ διάστημα μεταξὺ τῆς ἀπειλῆς τοῦ κυρίου του καὶ τῆς ἀπολύσεώς του. Δὲν λέγει ἡ παραβολὴ ὅτι διέπραξε τὰ ἀδικήματα ταῦτα κρυφίως· πάντως ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔμεινε κεκρυμμένον, καὶ ταχέως περιῆλθεν εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ κυρίου του.

«Καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν ἄδικον οἰκονόμον, ὅτι φρονίμως ἔπραξεν». Ἡ φράσις αὕτη ἐκ πρώτης ὄψεως ἐκπλήσσει τὸν ἀναγνώστην ἢ ἀκροατήν, διότι φαίνεται ὡσεὶ ἐπιδοκιμασία τῆς καταχρήσεως καὶ τῆς ἀδικίας. Καὶ πολλοὺς μὲν μελετητὰς ἐσκανδάλισεν ὁ ἔπαινος οὗτος, εἰς πολλοὺς δὲ ἐχθροὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ, παλαιοὺς (ὡς τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην) καὶ νεωτέρους, ἔδωκε λαβήν, ὅπως δακτυλοδεικτήσωσι τὸν Χριστὸν ὡς ἐπαινοῦντα τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ ὡς ἄνω ὅμως φράσις, ἐξεταζομένη προσεκτικώτερον, δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν ταύτην. Ὁ ἔπαινος τοῦ κυρίου τῆς παραβολῆς δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἔπαινος τῆς ***ἀδικίας***, ἣν διέπραξεν ὁ ἄδικος οἰκονόμος, διότι αὕτη ἦτο εἰς βάρος αὐτοῦ τοῦ κυρίου. Ὁ κύριος ἐπήνεσε τὸν οἰκονόμον «ὅτι ***φρονίμως*** ἔπραξε»—ἐπήνεσε τὴν ***φρόνησιν***, τὴν ***προβλεπτικότητά*** του. Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ἀκριβῶς συνιστᾷ εἰς τοὺς πιστούς του νὰ ἦναι ***φρόνιμοι***, ἢ ***«σοφοί»*** εἰς τὰ πνευματικά των συμφέροντα, ὅπως οἱ κοσμικοὶ εἶναι εἰς τὰ κοσμικά των συμφέροντα.

Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῆς ἀμέσως ἐπακολουθούσης φράσεως: ***«Διότι***

οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου εἶνε φρονιμώτεροι εἰς τὴν ἑαυτῶν γενεάν, παρὰ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός». Οἱ «υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου» εἶναι προφανῶς οἱ ***κοσμικοί***, οἱ ἔχοντες ***κοσμικὸν τὸ φρόνημα***, οἱ μὴ ἀποβλέποντες εἰς ἄλλο τι εἰμὴ τὸν παρόντα κόσμον καὶ τὴν παροῦσαν ζωήν. Οἱ δὲ «υἱοὶ τοῦ φωτός» εἶναι οἱ «ἔχοντες τὸ φῶς» καὶ «περιπατοῦντες ἐν τῷ φωτί» τοῦ Εὐαγγελίου (Ἰωάν. ι'. 36, Α'. Θεσσ. ε'. 5, Ἐφεσ. ε' 8). Ἡ δὲ ἀνωτέρω φρᾶσις, ὀρθῶς ἑρμηνευομένη, ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοιαν: «Οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι δεικνύουσι περισσοτέραν φρόνησιν καὶ ζῆλον εἰς τὰς κοσμικάς των ὑποθέσεις, παρ' ὅ,τι οἱ πνευματικοί, οἱ πιστοί, δεικνύουσιν εἰς τὰ πνευματικά». Ἤτοι, ὁ Διάβολος ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου καλλίτερον ἀφ' ὅ,τι ὁ Θεὸς ὑπὸ τῶν πιστῶν Αὐτοῦ. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ παρόντος κόσμου δὲν παραμελοῦσι τίποτε, δὲν παραλείπουσι καμμίαν προσπάθειαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν κοσμικῶν αὐτῶν συμφερόντων καὶ σκοπῶν, ἐνῷ τοὐναντίον τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ πλειστάκις ἀδρανοῦν καὶ ἀδιαφοροῦν καὶ δὲν καταβάλλουσι μήτε φρόνησιν μήτε κόπους διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὸ ἑπόμενον ἐδάφιον ὁ Κύριος ἡμῶν προτρέπει τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ νὰ μὴ ἀμελῶσι τῶν εὐκαιριῶν, ἃς ἔχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου διὰ ὑψηλούς, ἐπουρανίους σκοπούς. ***«Καὶ ἐγὼ σᾶς λέγω, Κάμετε εἰς ἑαυτοὺς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, διὰ νὰ σᾶς δεχθῶσιν εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς, ὅταν ἐκλείψητε»***. Ἡ φρᾶσις «μαμωνᾶς τῆς ἀδικίας» ἡρμηνεύθη ποικιλοτρόπως. Ἡ λέξις «μαμωνᾶς» ἢ «μαμών» εἶναι Φοινικικὴ καὶ σημαίνει «χρῆμα». Ὅθεν τὸ «μαμωνᾶς τῆς ἀδικίας» ἐξελήφθη ὑπό τινων ἑρμηνευτῶν ὡς σημαῖνον ***τὸν δι' ἀδικίας ἀποκτηθέντα πλοῦτον***. Ἂν ὅμως δεχθῶμεν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, τότε κάμνομεν τὸν Κύριον ἡμῶν νὰ συνιστᾷ εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ὀπαδοὺς Αὐτοῦ τὴν ἀπόκτησιν φίλων δι' ἀθεμίτου πλούτου. Ἄλλοι πάλιν ἑρμηνευταὶ ἐξηγοῦσι τὴν φρᾶσιν ὡς «τὸν πλοῦτον, ὅστις πάντοτε εἶναι προϊὸν ἀδικίας». Ἀλλὰ φρονῶ ὅτι τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν μᾶς παρέχει τὸ 11ον ἐδάφιον, ὅπου ὁ «ἄδικος μαμωνᾶς» ἀντιπαραβάλλεται πρὸς τὸν «ἀληθινόν». Ὥστε ὁ «ἄδικος μαμωνᾶς» εἶναι ὁ ἀπατηλός, ὁ ψευδής, ὁ φθαρτὸς πλοῦτος τοῦ παρόντος κόσμου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀληθῆ, τὸν ἄφθαρτον, τὸν αἰώνιον πλοῦτον τῶν οὐρανῶν (¹). Τούτου τεθέντος, ἡ ὅλη περικοπὴ πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ ὡς ἑξῆς:

«Διὰ τῆς καλῆς καὶ θεαρέστου χρησιμοποιήσεως τοῦ ἐγκοσμίου πλούτου καὶ τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν, ἀποκτήσατε φίλους, ὅπως καὶ οἱ κοσμικοὶ πράττουσι διὰ τῆς κοσμικῆς χρήσεως».

«Διὰ νὰ σᾶς δεχθῶσιν εἰς τὰς αἰωνίους σκηνὰς ὅταν ἐκλείψητε». Τὸ

(¹) Τὸ ἐπίθετον «ἄδικος» μὲ τὴν σημασίαν τοῦ «ψευδής», «ἀπατηλός», εὑρίσκεται συχνὰ εἰς τὴν Π. Διαθήκην τῶν Ἑβδομήκοντα, ἧς ἡ γλῶσσα εἶναι περίπου ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τῆς Κ. Διαθήκης. Οὕτω λ. χ. ἐν Δευτερ. ιθ'. 16, 18 λέγεται «μάρτυς ἄδικος» (ἤτοι, ψευδομάρτυς), «ἐμαρτύρησεν ἄδικα» (ἤτοι, ψευδῆ). Παροιμ. ς'. 19 : «ἐκκαίει ψευδῆ μάρτυς ἄδικος», ιβ'. 17 : «μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος». Ἱερεμ. ε'. 31 : «οἱ προφῆται προφητεύουσιν ἄδικα» (ἤτοι, ψευδῆ). Ἰὼβ ιγ'. 4 : «ἰατροὶ ἄδικοι». Ὡσαύτως ὁ Κύριος ἡμῶν ὁμιλεῖ περὶ τῆς «ἀπάτης τοῦ πλούτου» (Ματθ. ιγ'. 22) καὶ ὁ Παῦλος περὶ τῆς «ἀδηλότητος τοῦ πλούτου» (Α'. Τιμόθ' στ'. 17)· Προβλ. Παροιμ. κγ'. 5 : «ὁ πλοῦτος κατασκευάζει εἰς ἑαυτὸν πτέρυγας ὡς ἀετοῦ καὶ πετᾷ».

«ὅταν ἐκλείψητε» ὁμολογουμένως σημαίνει «ὅταν ἐκλείψητε ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς», αἱ δὲ «αἰώνιοι σκηναὶ» εἶναι ὁ οὐρανός, αἱ μοναὶ τῶν δικαίων, αἵτινες ὡς αἰώνιαι ἀντιπαραβάλλονται πρὸς τὰ προσωρινὰ καταφύγια τοῦ Ἀδίκου Οἰκονόμου ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἐπιγείων φίλων του. «Διὰ νὰ σᾶς δεχθῶσι»—ποῖοι ; Ἑρμηνευταί τινες λέγουσιν : «Οἱ ἄγγελοι» Ἄλλοι : «Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Χριστός».

Ἄλλοι θεωροῦσι τὸ ῥῆμα «δεχθῶσιν» ὡς ἀπρόσωπον, σημαῖνον γενικῶς ἢ ἀορίστως «νὰ γίνητε δεκτοί». Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ ὅλη φρᾶσις αὕτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 4ον ἐδάφιον : «Διὰ νὰ μὲ δεχθῶσιν εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, ὅταν ἀποβληθῶ τῆς οἰκονομίας». Ὅπως ἐκεῖ ὁ Ἄδικος Οἰκονόμος ὑπολογίζει νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τοὺς οἴκους ἐκείνων, οὓς διὰ τῶν ἀδικιῶν του εὐηργέτησεν, οὕτως ἐδῶ οἱ πισταὶ προτρέπονται νὰ εὐεργετῶσι τοὺς πλησίον αὐτῶν ἵνα ὅταν ἀποθάνωσι, τοὺς ὑποδεχθῶσιν οὗτοι εἰς τοὺς οὐρανούς.

Γεννᾶται τότε τὸ ζήτημα : Ἡ εἰσδοχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν ἔργον καὶ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ; Πῶς λοιπὸν παριστάνονται ἐδῶ οἱ φίλοι τοῦ ἀποθνήσκοντος ὡς «δεχόμενοι» αὐτὸν εἰς τὰς μονὰς ταύτας ; Ἡ ὀρθὴ ἐξήγησις τῆς φαινομενικῆς ταύτης ἀντιφάσεως εὑρίσκεται, ὡς φρονῶ, εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἡμέρας τῆς Κρίσεως ἐν Ματθ. κε΄. 31—46. Ἐκεῖ βλέπομεν τοὺς δικαίους εἰσαγομένους ὑπὸ τοῦ Κριτοῦ εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, διότι ἐπὶ τῆς γῆς ὄντες, ἐξυπηρέτησαν τὴν γενεὰν αὐτῶν ὡς ὑπηρετοῦντες αὐτὸν τὸν Κύριον. Ὡς λεγει ὁ Αὐγουστῖνος, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ θὰ δεχθῶσιν ἡμᾶς, διὰ τῆς ἐνώπιον τοῦ Κριτοῦ μαρτυρίας αὐτῶν ὑπὲρ ἡμῶν, οἱ ὑφ᾽ ἡμῶν ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ εὐεργετηθέντες καὶ ὁδηγηθέντες.

Εἰς τὰ ἑπόμενα ἐδάφια (10—13), ἅτινα εἶναι καὶ ὁ ἐπίλογος τῆς παραβολῆς, εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐξαίρεται οὐχὶ ἡ ***φρόνησις,*** ἀλλ᾽ ἡ ***πιστότης*** εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἐμπεπιστευμένων ἡμῖν ἐγκοσμίων δωρεῶν. Καὶ τοιουτοτρόπως αἴρεται οἱαδήποτε ἀμφιβολία, ἥτις ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ὅλης παραβολῆς.

«***Ὁ ἐν τῷ ἐλαχίστῳ πιστὸς καὶ ἐν τῷ πολλῷ πιστὸς εἶναι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν τῷ πολλῷ ἄδικος εἶναι. Ἐὰν λοιπὸν εἰς τὸν ἄδικον μαμωνᾶν δὲν ἐφάνητε πιστοί, τὸν ἀληθινὸν πλοῦτον τίς θέλει σᾶς ἐμπιστευθῇ ; Καὶ ἐὰν εἰς τὸ ξένον δὲν ἐφάνητε πιστοί, τίς θέλει σᾶς δώσει τὸ ἰδικόν σας ; Οὐδεὶς δοῦλος δύναται δύο κυρίους νὰ δουλεύῃ***». Ὁ Κύριος ἡμῶν βεβαίως δὲν ἤθελε νὰ συστήσῃ πρὸς μίμησιν τὴν ἀδικίαν τοῦ Ἀδίκου Οἰκονόμου. Ὅπως λοιπὸν εἰς ἄλλο χωρίον (Ματθ. ι΄. 16) εἶπε· «Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις», καὶ ἀμέσως πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεως προσέθηκε «καὶ ἁπλοῖ (ἤτοι, ἄκακοι) ὡς αἱ περιστεραί,» οὕτω καὶ ἐνταῦθα διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐπιλόγου ζητεῖ νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἦναι ***πιστοὶ*** εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκονομίαν, εἰς ἣν τοὺς ἔταξε. Καὶ τὰ μὲν ἐγκόσμια ἀποκαλεῖ «ἐλάχιστα», ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πνευματικά, ἅτινα καλεῖ «πολλά». Τὸν ὑλικὸν πλοῦτον χαρακτηρίζει ὡς «ἄδικον», ἤτοι, ἀπατηλόν, ψευδῆ, ἀσταθῆ καὶ πρόσκαιρον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν «ἀληθινὸν πλοῦτον», ὅστις εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη. Καὶ ἐξηγεῖ πρὸς τοὺς ἀκροατάς του ὅτι πρέπει νὰ φανοῦν πιστοὶ καὶ

εἰς τὰ «ἐλάχιστα», ἤτοι, εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν, ἐὰν θέλουν νὰ δειχθῶσι πιστοὶ οἰκονόμοι καὶ τῶν «ἀληθινῶν» καὶ ἐπουρανίων δωρεῶν.

Ὁ δὲ γνώμων τῆς πιστοτητος ταύτης εἶναι τοῦτο: Ὅτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εὑρισκόμενοι μεταξὺ δύο κυρίων—τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μαμωνᾶ—πρέπει νὰ δουλεύσωμεν μόνον εἰς τὸν Θεόν. Εἰς ἀμφοτέρους δὲν δυνάμεθα νὰ δουλεύσωμεν, ἤτοι, νὰ ὑπακούσωμεν, διότι ὁ εἷς ζητεῖ παρ᾽ ἡμῶν τὰ ἀντίθετα τοῦ ἑτέρου. Ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου—ὁ Μαμωνᾶς—ζητεῖ νὰ θησαυρίζωμεν τὰ ἐγκόσμια· ὁ Θεὸς ζητεῖ νὰ τὰ διαθέτωμεν διὰ τὸ καλὸν τῶν ὁμοίων μας. Ὁ Μαμωνᾶς μᾶς προτρέπει νὰ δαπανῶμεν τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν παθῶν μας· ὁ Θεὸς ζητεῖ παρ᾽ ἡμῶν νὰ τὰ δαπανῶμεν διὰ τὴν δόξαν τῆς βασιλείας Αὐτοῦ. Μεταξὺ δύο τόσῳ ἀντιθέτων κυρίων, εἶναι ἀδύνατον νὰ δουλεύσωμεν εἰς ἀμφοτέρους, καὶ πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν τὸν ἕνα ὡς Κύριον καὶ Ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν. ***«Δὲν δύνασθε νὰ δουλεύητε Θεὸν καὶ μαμωνᾶν».***

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

(Συνέχεια)

Τὸν Κάρολον ἀποθανόντα διεδέχθη Φίλιππος ὁ Β΄, ὁ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν φανατικὸς καὶ ἄσπλαγχνος, ὥστε ἐδήλωσεν ὅτι θὰ παρέδιδε τὸν ἴδιόν του υἱὸν εἰς τὰς πυρὸς τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, ἐὰν ἐβεβαιοῦτο ὅτι εἶναι αἱρετικός! Πράγματι δὲ νεώταται ἔρευναι φαίνονται διαπιστοῦσαι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ υἱός του, διάδοχος τότε τοῦ Ἱσπανικοῦ θρόνου, Δὸν Κάρολος, ἐδολοφονήθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Φιλίππου· ἀρκούντως δὲ σημαντικὴ ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ μνήματος τοῦ ἀτυχοῦς πρίγκηπος εἰς τὰ ἀνάκτορα Ἐσκουριὰλ κεχαραγμένη ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή: «***Ἰδοὺ γὰρ ἠγάπησας τὴν ἀλήθειαν***» (Ecce enim veritatem dilexisti).

Ὑπὸ τοιοῦτον πάτρωνα ἡ θρησκευτικὴ ἀμάθεια καὶ ὁ φανατισμὸς ἤγειραν θρασεῖαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπεκράτησαν ἀκωλύτως, τὸ δὲ μεταρρυθμιστικὸν κίνημα, τοῦ ὁποίου ἡγεῖτο τὸ ἄνθος τῆς διανοουμένης Ἱσπανίας, κατεπνίγη εἰς τὸ αἷμα. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰς φιλελευθέρους ἰδέας ἐπρέσβευον τοτε αἱ ἀνώταται τάξεις τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων, ὡς πατέρες δὲ τοῦ Ἱσπανικοῦ Προτεσταντισμοῦ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ ἀδελφοὶ Ἀλφόνσος καὶ Ἰωάννης ντὲ Βάλντες, ὁ Βαρθολομαῖος ντὲ Καρράνθα, μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἀδελφῶν Καθάλλα, ὁ ἱερομόναχος Δομενικος ντὲ Ρόχας καὶ ἄλλοι διακεκριμένοι θεολόγοι καὶ πρόσωπα τῆς αὐλῆς καὶ αὐτῆς τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Πλὴν μεγάλους καὶ μικροὺς ἀδιακρίτως κατέδιδον τὰ ὄργανα τοῦ Φιλίππου—ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὁ Ἔρασμος ἐχαρακτήριζεν ὡς ***κοιλίας ρυπαράς***, οἱ κατὰ τὸν Ἰουλιανὸν Χερνάνδεθ ***λύκοι***,—ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὁ θεολόγος Μαλδονάδο ἀπηξίου νὰ ὀνομάσῃ ἀνθρώπους—τὰ καθάρματα τῶν πλανοδίων καλογηρικῶν ταγμάτων καὶ οἱ λαϊκοί των πράκτορες—συνελάμβανον πάντα ὁμιλοῦντα ἢ γράψαντα ποτὲ ὑπὲρ

τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ ἔσυρον αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ «Ἱεροῦ» Δικαστηρίου ὡς ἀπαισίους συνωμότας! Ἀλλὰ ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἔγκλημα τῶν ἀνθρώπων τούτων; Ὅτι ἐπίστευον καὶ ἐκήρυττον, ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δωρεὰ τῆς Θείας ἀγάπης, ἡ δὲ δικαίωσις τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργεῖται διὰ πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἀπεστομοῦντο οἱ δικασταὶ πρὸ τῶν ἀπαντήσεων ἀνθρώπων, οἵτινες ὡς μόνον ὅπλον ἀντέτεινον τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ.

— «Τί ἐννοεῖς, ὅταν λέγῃς ***δικαίωσιν***;» ἠρώτησαν μίαν ἁπλῆν χωρικήν, τὴν Καταλίναν Ρωμάναν.

— «Ἐννοῶ ἐκεῖνο ποῦ εἶδα εἰς τὰ Εὐαγγέλια καὶ εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἁγίου Παύλου», ἀπήντησεν αὐτή, ***«ὅτι δικαιωθέντες ἐκ πίστεως, ἔχομεν εἰρήνην πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».***

— «Καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖα τὰ καλὰ ἔργα διὰ νὰ δικαιωθῇ ὁ ἄνθρωπος;»

— «Ἀνάγκη εἶναι νὰ κάμνωμεν τὰ καλὰ ἔργα, εἰς ἀπόδειξιν ὅτι εἴμεθα Χριστιανοὶ καὶ ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Κύριον διὰ τὴν χάριν του. Διότι ἂν δὲν ἔχωμεν ἔργα, ἡ πίστις μας εἶναι νεκρά». Καὶ ὅμως ἡ γυνὴ ἐκείνη ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν διὰ πυρὸς θάνατον, ὡς καὶ ἀναρίθμητοι ἄλλοι, εἴτε ἁπλοϊκοὶ ὡς αὐτή, εἴτε κάτοχοι παιδείας καὶ εὐφραδείας. Ἀπέθανον δὲ ὄχι καταρώμενοι τοὺς διώκτας των, ἀλλὰ καρτερικῶς ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ θνητοῦ σαρκίου καὶ προσευχόμενοι ὑπὲρ τῶν διωκτῶν των. Ἅπαξ ἔτι διεδραματίσθησαν αἱ γνωσταὶ ἐκεῖναι εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ πρώτου Χριστιανισμοῦ σκηναὶ ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν· αἱ πυραὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἐστήνοντο εἰς τὰς δημοσίας πλατείας πρὸς τέρψιν τῶν θεατῶν, ὡς ἄλλοτε εἰς τὰ ἀμφιθέατρα τῆς Ρώμης ἐπὶ τῶν Καισάρων.

Ἀπὸ τοῦ 1500 δὲν ἀπαντῶσι πλέον ὀνόματα διασήμων μεταρρυθμιστῶν ἐν Ἱσπανίᾳ, καθότι ὅσοι ἐκ τούτων διέφυγον τὰς φλόγας τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, ἔσπευσαν νὰ μεταναστεύσουν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν—εἰς τὴν Ἑλβετίαν, Γερμανίαν, Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ὁλλανδίαν, ὅπου ἐτύγχανον φιλοστόργου ξενίας καὶ ὑποστηρίξεως. Εἰς τὰς χώρας ταύτας μετέφερον τὰ φῶτα καὶ τὴν δρᾶσίν των, πλουτίσαντες αὐτάς. Εἰς τὰ τυπογραφεῖα τῆς Βασιλείας, τῆς Φραγκφούρτης, τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Λυῶνος ἐξετυπώθησαν τὰ ἔργα τῶν προσφύγων λογίων, ἔργα διὰ τὰ ὁποῖα ἐναβρύνεται σήμερον αὐτὸς ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς κλῆρος. Μεταξὺ ἄλλων ἐξετυπώθησαν μεταφράσεις ὁλοκλήρου τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπὸ Κασσιδώρου ντὲ Ρέϋν, καὶ ἡ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπὸ τοῦ ἑλληνομαθοῦς Φραγκίσκου ντὲ Ἐνθίνας.

Οἱ διατεινόμενοι, ὅτι ὁ Ἱσπανικὸς Προτεσταντισμὸς ἐξέπνευσεν εἰς τὰς πυρὰς τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, βασίζονται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι μετηνάστευσαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τόσοι διάσημοι μεταρρυθμισταί, ὡς φυτὰ ἐξωτικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εὐδοκιμήσουν εἰς τὸ ξένον περιβάλλον καὶ κατεστράφησαν μόλις μεταφυτευθέντα. Ἀλλὰ καὶ παραδέχονται ταυτοχρόνως ὅτι ἐξέλιπε μὲ τὸν Προτεσταντισμὸν καὶ ὁ Ἱσπανικὸς ἀτομικισμός, ἡ ἐθνικὴ ψυχή, ἡ ἐπιστήμη, ὁ πλοῦτος, ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας. Ἐν τούτοις, παρ' ὅλην τὴν τρομερὰν ἀποδεκάτισιν, δὲν ἐξέλιπον τελείως ἐκ τῆς Ἱσπανίας οἱ σταθερῶς ἐχόμενοι τῶν ἁγνῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐφ' ᾧ καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἐπλήρωσαν τὰς

πεποιθήσεις των μὲ τὴν ζωήν των. Κατὰ τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν ἱστορικὸν Λιορέντε δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὰς πυρὰς «αἱρετικοὶ» καθ᾽ ὅλον τὸ ὑπόλοιπον τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ μέχρι τέλους τοῦ 17ου αἰῶνος.

* * *

᾿Απὸ τοῦ 1559 μέχρι τοῦ 1860 ἡ πρὸς τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου ἔφεσις τοῦ ῾Ισπανικοῦ λαοῦ διεβίωσε ὑπὸ τὴν πίεσιν, ἣν εἰσέτι ἐξήσκει ἡ ᾿Εκκλησία. Διότι ἂν καὶ μὲ τὴν ἀνάρρησιν τῶν Βουρβόνων εἰς τὸν ῾Ισπανικὸν θρόνον ὑπέστη καίριον τραῦμα ἡ κοσμικὴ ἐξουσία τῆς Ρώμης, ἡ εἰς τὰ τῆς θρησκείας ἐπιβολὴ ταύτης παρέμεινε σχεδὸν ἀμείωτος, καθ᾽ ὅσον οἱ μονάρχαι τῆς ῾Ισπανίας μεταξὺ ἄλλων τίτλων φέρουν καὶ τὸν τῆς «**Καθολικωτάτης Μεγαλειότητος**», ἥτις ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν περιφρούρησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐκκλησίας.

Οἱ βασιλεῖς τῆς δυναστείας ταύτης εὐθὺς ἐφάνησαν ὀλιγώτερον ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν κλῆρον, διεκδικοῦντες δι᾽ ἑαυτοὺς τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα οἱ κληρικοὶ εἶχον σφετερισθῇ ἀπὸ πολλοῦ. ῾Η νέα αὕτη κατεύθυνσις τῶν πραγμάτων ἐνέπνευσε πεποίθησιν καὶ θάρρος εἰς τὸν λαόν. ᾿Εφ᾽ ὅσον κατέπιπτον αἱ δυνάμεις τῆς ᾿Εκκλησίας, ἀνεδεικνύοντο καὶ πάλιν ἄνδρες πολιτικοί· ἡ ἐμπιστοσύνη ἀνεθάρρησε καὶ πολλοὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ῾Ισπανῶν ἔλαβον πάλιν τὴν πρὸς τὴν πατρῴαν γῆν ἄγουσαν. Μὲ τὸν 19ον δὲ αἰῶνα ἐνεκαινιάσθη ἀγὼν ὑπὲρ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ὅστις διεξάγεται καὶ μέχρι σήμερον, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ τελικὴ ἔκβασις δὲν δύναται, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς προόδου τῶν λαῶν, παρὰ νὰ καταλήξῃ εἰς πλήρη ἑδραίωσιν τῆς ἐλευθερίας ἐκείνης.

Εἴπομεν ὅτι ἡ ἀνάρρησις Βουρβόνου βασιλέως, τοῦ Καρόλου τοῦ Γ΄, εἰς τὸν ῾Ισπανικὸν θρόνον, ἀνεχαίτησε τὴν δρᾶσιν τῆς ᾿Εκκλησίας. ᾿Αλλ᾽ οἱ περιορισμοὶ οὗτοι ἀπέβλεπον κυρίως εἰς τὰ κοσμικὰ συμφέροντα τοῦ κράτους, εἰς τὴν περιφρούρησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ στέμματος καὶ τοῦ βασιλικοῦ γοήτρου, τὰ ὁποῖα δὲν ἠννόει ὁ Κάρολος νὰ ἀφήσῃ νὰ παραβιάζωνται οὐδ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Πάπα. ῾Η ὅλως ὑλιστικὴ αὕτη στάσις τοῦ βασιλέως ἀφ᾽ ἑνός, καὶ ὁ ἄκρος τυπικισμὸς τῆς ᾿Εκκλησίας ἀφ᾽ ἑτέρου, ἔτι δὲ καὶ ἡ αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις τῶν ἀτομικῶν συζητήσεων ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων, ἤμβλυναν ἐπὶ τοσοῦτον τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ ῾Ισπανικοῦ λαοῦ, ὥστε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, ὀλίγοι εἶχον ἀπομείνει, οἵτινες ἀπέδιδον σημασίαν εἰς τὰ τοιαῦτα ζητήματα. ῾Η πολιτικὴ ἀπετέλει τὴν ἀποκλειστικὴν ἀπασχόλησιν τῶν ἀνθρώπων· περὶ θρησκείας ἠδιαφόρουν τελείως, ἡ δὲ πνευματικὴ νάρκη, τὴν ὁποίαν μία παρατεταμένη ἀδράνεια μετέδιδεν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τοῦ ῾Ισπανικοῦ λαοῦ ἐν συνόλῳ, ὑπῆρξε τὸ κύριον αἴτιον τῆς βραδείας ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς καθαρᾶς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. ᾿Εν τούτοις, ζύμωσις θρησκευτικὴ ὑπῆρχεν, ἀναφανεῖσα ὅταν ἀνεχαιτίσθη ἡ κοσμικὴ ἐξουσία τῆς ῾Εκκλησίας. Προεκλήθη δὲ ἡ ζύμωσις αὕτη εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ὡς ἀντίδρασις πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Πάπα, ὅπως ὁ βασιλικὸς θρόνος διαμένῃ ἁπλοῦς ἐντολοδόχος τῆς ᾿Εκκλησίας. Τοῦτο ἐθεωρήθη ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν

τοῦ βασιλέως, ὅτε δὲ τὸν τελευταῖον γόνον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας, τὸν ἔκφυλον καὶ ἠλίθιον Κάρολον τὸν Β΄ διεδέχθη ὁ ἐκ Βουρβόνων Κάρολος ὁ Γ΄, ἐτερματίσθη κατ᾽ οὐσίαν ἡ ἐξουσία τῆς Ρώμης ἐν Ἱσπανίᾳ, μ᾽ὅλον ὅτι, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἐξηκολούθησε νὰ ἐξασκῇ ἐξουσίαν ἐκκλησιαστικὴν ἐπὶ πολὺ ἀκόμη. Ἡ τότε ἐν Γαλλίᾳ ἐνεργουμένη ζύμωσις ὑπεβοήθησε τὴν νέαν τροπὴν τῶν πραγμάτων ἐν Ἱσπανίᾳ, ἡ δὲ πρὸς τὴν ἱεροκρατίαν ἀντίστασις ἐξερράγη τόσον ἐντόνως, ὥστε δὲν ἀπέμενεν εἰς τὸν Πάπαν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, εἰμὴ νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν γενικὴν θέλησιν τῆς χώρας.

Ὁ ἐν Ἱσπανίᾳ φιλελεύθερος ἀγὼν κατὰ τὴν 19ην ἑκατονταετηρίδα, δὲν εἶχε πλέον χαρακτῆρα θεολογικόν, ἀλλ᾽ οἰκονομολογικόν. Πλεῖστοι διακεκριμμένοι δημοσιονόμοι, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Βασιλέα, ἐκήρυξαν πόλεμον ἀμείλικτον κατὰ τῆς ἀναμίξεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν κύκλον τῶν κοσμικῶν τῆς χώρας ὑποθέσεων, τότε δὲ καὶ ἐσημειώθησαν διάφοροι βασικαὶ μεταρρυθμίσεις καὶ θεσμοί, συντελεστικοὶ πρὸς τὴν εὐημερίαν τῶν πολιτῶν καὶ τῆς χώρας ἐν γένει.

Τί συμβαίνει, ὅταν ἡ ἐθνικὴ συνείδησις, ὑπὸ τὴν φθοροποιὸν ἐπήρειαν ἐπιβεβλημένης ἀδρανείας, ἀποναρκοῦται καὶ ὑπνώττῃ; Δυνατὸν νὰ ἐκπέσῃ εἰς τελείαν ἠθικὴν ἀναισθησίαν, νὰ προσκολληθῇ τελείως εἰς τὴν ὕλην—νὰ γίνῃ ἄθεος. Κατὰ βάθος ὅμως παραμένει κάποιος σπινθὴρ εὐαίσθητος, ὅστις μόλις ἐπιλάμψῃ ἐπ᾽ αὐτὸν τὸ φῶς τῆς θρησκευτικῆς ἀνοχῆς, ἀναζωογονεῖται εἰς φλόγα ζωηράν, ζητοῦσαν νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ τῆς ἐνεργοῦ δράσεως. Εὐθὺς δὲ σπεύδει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν πολιτικὴν μεταβολήν, ἥτις τῇ ἀπέδωκε τὴν ὕπαρξιν, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐλπίζει ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ καὶ τῆς πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Οὕτω βλέπομεν τὸν ἀντικληρικὸν ἀγῶνα νὰ λαμβάνῃ ταυτοχρόνως καὶ χαρακτῆρα δημοκρατικόν, ὁ δὲ σοσιαλισμὸς νὰ σέβεται ἐκεῖνον, οὗτινος ἡ θρησκεία σέβεται τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν, ἀμφότεραι δὲ συνασπίζονται κατὰ τοῦ κοινοῦ τυράννου. Μάρτυς δὲ ἀψευδὴς τοῦ τοιούτου συνασπισμοῦ εἶναι ἡ ἱστορία.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ βαθύτατα ἀναγνωρίζοντες τὰς ἠθικὰς εὐθύνας, βαθύτατα αἰσθάνονται καὶ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ἥτις διενεργεῖ διαρκῶς ἐν αὐτοῖς κατάστασιν ψυχικῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ τοὺς οὕτω πιεζομένους δὲν μένει ἄλλο μέσον ἀπαλλαγῆς, εἰμὴ νὰ ζητήσουν ἄσυλον μεταξὺ λαῶν ἐλευθέρων. Βλέπομεν ἑπομένως τοὺς πιεζομένους ὑπὸ τοῦ διωγμοῦ Ἱσπανικοὺς πληθυσμοὺς ἐγκαταλείποντας τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ μεταναστεύοντας εἰς χώρας ὅπου θὰ ἐτύγχανον φιλοξενίας καὶ ἐλευθερίας συνειδήσεως. Οἱ ἀριθμοὶ ὁμιλοῦν εὐγλωττότερον τῶν λέξεων. Ἡ Ἱσπανία τοῦ 15ου αἰῶνος, μὲ τὰς κοινοτικὰς καὶ δημοτικάς της ἐλευθερίας καὶ μὲ τὰ προαιώνια λαϊκὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἐσέβετο ὁ Βασιλεύς, εἶχε πληθυσμὸν ὑπερβαίνοντα τὰ 17 ἑκατομμύρια. Ἐπὶ τοῦ δολοφόνου τῆς δικαιοσύνης, Φιλίππου τοῦ Β΄, ἤρχισε νὰ ἐλαττοῦται σταθερῶς ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας, οὕτως ὥστε περὶ τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος εἶχε κατέλθει εἰς 6 μόνον ἑκατομμύρια. Καί, ὤ, τοῦ θαύματος! μόλις μὲ τὸν 18ον αἰῶνα ἀνέτειλεν ἐποχὴ σχετικῆς ἐλευθερίας, οἱ δὲ βασιλεῖς Φίλιππος ὁ Ε΄ καὶ Φερδινάνδος ὁ Ζ΄ περιώριζον τὴν Λερναίαν Ὕδραν τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, ἤρχισε ρεῦμα ἐπιστροφῆς τῶν ξενητευμένων Ἱσπανῶν εἰς τὰς ἑστίας των, οὕτως ὥστε ἡ ἀρχὴ τοῦ 19ου αἰῶνος

εὗρεν αὐξηθέντα τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας εἰς 16 ἑκατομμύρια, παρ' ὅλας τὰς ἐπισφαλεῖς συνθήκας τοῦ νέου καθεστῶτος.

Ἐκ παραλλήλου δὲ καὶ κατ' ἀναλογίαν ἀκριβῆ ὁ ἐκκλησιαστικὸς πληθυσμὸς ἠλαττοῦτο. Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα οἱ κληρικοὶ ἀνελόγουν εἰς ἐπὶ 267 κατοίκων. Εἰς τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος ἡ ἀναλογία αὕτη εἶχεν αὐξήσει εἰς 1 κληρικὸν ἐπὶ 36 κατοίκων. Ὅταν δὲ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐμειώθη ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας, βλέπομεν αὐξάνοντα τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον καὶ ἀναπτυσσομένην τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας, ἐνῷ ἀναθάλλει ἡ εὐημερία τῶν κατοίκων καὶ ἀρχίζει νὰ ὑψώνῃ πάλιν ἡ Ἱσπανία τὴν τεταπεινωμένην αὐτῆς κεφαλήν. (ἀκολουθεῖ)

ΠΕΡΙ ΣΑΒΒΑΤΙΣΜΟΥ

Εἶναι λυπηρὸν ὅτι καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας κατέφθασε μία αἵρεσις ἐξ Ἀμερικῆς, κηρύττουσα ὅτι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ φυλάττωσι τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον καὶ οὐχὶ τὴν Κυριακήν, ὡς ἁγίαν ἡμέραν σωματικῆς ἀναπαύσεως καὶ πνευματικῆς τρυφῆς, ἐπειδὴ τοῦτο διέταξεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τὴν ἐντολὴν ταύτην οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς βλέπομεν καταργηθεῖσαν, οὐδὲ ἔχομεν ἐντολήν τινα περὶ τηρήσεως τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, εἴτε εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, εἴτε ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ. Διὸ ἐνομίσαμεν ἐπίκαιρον νὰ ἐκθέσωμεν τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας, ἵνα μή τις ἐξ αὐτῶν παρασυρθῇ εἰς παραδοχὴν τῆς ἑτεροδιδασκαλίας ταύτης.

Ἐν πρώτοις, εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς ὑπάρχει ῥητὴ ἐντολὴ περὶ τηρήσεως τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, εἴτε δι' ἑαυτήν, εἴτε εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου. Ἀλλ' εἶναι ἐξ ἴσου ἀληθὲς ὅτι εὐθὺς μετὰ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν Αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, οἱ μαθηταὶ ἤρχισαν νὰ τηρῶσι τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς ἡμέραν συνάξεως αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς λατρείαν. Οὕτω βλέπομεν ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως καὶ πάλιν μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἦσαν συνηγμένοι οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἐπεσκέφθη αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς (Ἰωάν. κ'. 19, 26). Βλέπομεν αὐτοὺς πάλιν συνηγμένους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις συνέπιπτε πάντοτε μὲ τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος. Βλέπομεν ἐν Τρῳάδι τοὺς ἀδελφοὺς συνερχομένους τακτικῶς τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος διὰ τὴν κλάσιν τοῦ ἄρτου, ἤτοι διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ κοινὴν λατρείαν (Πράξ. κ'. 7). Ἐπίσης εἰς τὴν Α'. πρὸς Κορινθ. ἐπιστολὴν (ις'. 1 2) ὁ Παῦλος παραγγέλλει εἰς τοὺς ἐν Κορίνθῳ ἀδελφοὺς τὰ ἑξῆς: «Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς ἁγίους (δηλ. τῆς συνεισφορᾶς ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν), ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Κατὰ μίαν σαββάτων (δηλ. κατὰ τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος) ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω». Τοῦτ' ἔστιν, ὡρίζετο ἡ Κυριακὴ ὡς ἡμέρα συνεισφορᾶς ὑπὲρ τοῦ ταμείου τῆς ἐκκλησίας.

Οὐδένα δὲ λόγον θὰ εἶχεν ἡ παραγγελία αὕτη τοῦ Παύλου, ἂν μὴ τὴν Κυριακὴν ἐγίνετο καὶ ἡ τακτικὴ συνάθροισις τῆς ἐκκλησίας. Ἐπίσης εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν (ι΄. 25) παραγγέλλονται οἱ ἐξ Ἑβραίων πιστοὶ νὰ μὴ παραλείπωσι τὰς τακτικὰς συναθροίσεις τῆς ἐκκλησίας, ὅπως ἔπραττόν τινες· ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τινὲς μεταξὺ αὐτῶν δὲν ἑώρταζον τὴν Κυριακήν, ἀλλ' ἐνέμενον εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον, ὡς οἱ Σαββατισταὶ τῆς σήμερον. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἰωάννης τὴν ὅρασιν τῆς Ἀποκαλύψεως εἶδεν ἐν Πάτμῳ, ἐλθὼν εἰς ἔκτασιν «ἐν τῇ ***Κυριακῇ ἡμέρᾳ***». Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου βλέπομεν ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι εἶχον ὀνομάσει τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος «Κυριακήν», ἤτοι, ἡμέραν τοῦ Κυρίου, εἰς ἀνάμνησιν βεβαίως τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ. Ἄρα ἐτίμων τὴν ἡμέραν ταύτην ὑπὲρ τὰς ἄλλας (Ἀποκάλ. α΄. 10). Ἐξ ὅλων δὲ τούτων τῶν χωρίων λαμβανομένων ὁμοῦ καταφαίνεται, ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἔτι τῶν Ἀποστόλων καὶ δὴ εὐθὺς ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἤρχισαν νὰ συνέρχωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος πρὸς σκοπὸν λατρείας καὶ ὅτι ταχέως ὠνομάσθη αὕτη «Κυριακή,» ἤτοι, ἡμέρα τοῦ Κυρίου.

Καὶ ἐνῷ ἔχομεν τὰς μαρτυρίας ταύτας ὑπὲρ τῶν συναθροίσεων κατὰ τὰς Κυριακάς, οὐδαμοῦ ἔχομεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων τὴν ἐλαχίστην μνείαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου ὡς ἡμέρας τηρητέας ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν· τοὐναντίον ὁ Παῦλος ῥητῶς γράφει πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς: «Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νεομηνίας ἢ ***σαββάτων***· ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ» (Κολ. β΄. 16, 17). Δηλαδή, ἀπαριθμεῖ καὶ τὴν τήρησιν τῶν σαββάτων μεταξὺ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐκείνων τύπων (νηστειῶν, ἑορτῶν, ἱεροτελεστιῶν, κλπ.), οἵτινες δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικοὶ διὰ τοὺς ἁγίους τῆς Νέας Οἰκονομίας, ἀφοῦ εἶχον νομοθετηθῆ ὡς σκιὰ τῶν μελλόντων καὶ ἐξεπληρώθησαν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ. Ὁσάκις δὲ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων γίνεται μνεία τις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, τοῦτο σχετίζεται μὲ τὴν συνήθειαν τοῦ Παύλου τοῦ νὰ ἐπισκέπτηται, ὅπου δήποτε μετέβαινε, τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ κηρύττῃ πρὸς αὐτοὺς τὸν Χριστὸν ἐν Σαββάτῳ, ἀφοῦ αὕτη ἦτο ἡ μόνη ἡμέρα, καθ' ἣν τοὺς εὕρισκε συνηθροισμένους. Εἰς ἕτερον πάλιν χωρίον οἱ Ἀπόστολοι, στέλλοντες ἐπίσημον παραγγελίαν πρὸς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐξ ἐθνῶν Χριστιανούς, οὓς εἶχον ταράξει οἱ Ἰουδαΐζοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διδάσκοντες ὅτι πρέπει νὰ τηρῶσι τοὺς τύπους τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, γράφουσιν: «Ἔδοξε γὰρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων: Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτούς, εὖ πράξετε» (Πράξ. ιε΄. 28, 29). Ἐὰν ἡ τήρησις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου ἀντὶ τῆς Κυριακῆς, ἢ καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν Κυριακήν, ἐπεδοκιμάζετο ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἢ ἐκρίνετο ἀναγκαία διὰ τοὺς Χριστιανούς, τότε βεβαίως θὰ συμπεριελαμβάνετο καὶ αὕτη μεταξὺ τῶν Μωσαϊκῶν διατάξεων, τῶν «ἐπάναγκες» (ἤτοι, τῶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων) διὰ τοὺς Χριστιανούς. Ἄρα τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ δι' ὅσων λέγει καὶ ἐφ' ὅσων σιωπᾷ, ἀρκετὰ σαφῶς ὑποδεικνύει ἡμῖν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, ὡς θεό-

πνευστοι ὀργανωταὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐπιγείου Ἐκκλησίας, ἔθεντο τὴν Κυριακὴν ἡμέραν, ἀντὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, ὡς ἁγίαν ἡμέραν σωματικῆς ἀναπαύσεως καὶ πνευματικῆς τρυφῆς.

Καὶ μολονότι ἡ τοιαύτη ὁδηγία εἶναι δι' ἡμᾶς ἀρκετή, ὡς προερχομένη ἐκ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι ὁ ἀνώτατος καὶ μόνος κανὼν πίστεως καὶ ἔργων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐν τούτοις δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι αἱ ἀνωτέρω μαρτυρίαι τῆς Κ. Διαθήκης ἐπικυροῦνται τελείως καὶ ὑπὸ τῶν χρονικῶν τῆς Χρ. Ἐκκλησίας τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων. Εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαιοτάτων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας βλέπομεν συνεχιζομένην τὴν αὐτὴν τήρησιν τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, καὶ τὴν αὐτὴν σιωπὴν ὡς πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον. Ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Βαρνάβα (ἥτις δὲν εἶναι μὲν ἔργον τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, ἐγράφη ὅμως ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τῶν ἀποστόλων Ἰωάννου) λέγει ρητῶς (κεφ. 15): «Ἄγομεν τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδόην εἰς εὐφροσύνην, ἐν ᾗ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν». Ὁ Ρωμαῖος λόγιος Πλίνιος, ὅτε ἦτο ἀνθύπατος Πόντου καὶ Βιθυνίας, ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραϊανὸν ἐν ἔτει 103 μ. Χρ. ἐπιστολὴν περὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Χριστιανῶν, ἐν ᾗ ἀναφέρει ὅτι συνείθιζον οὗτοι νὰ συνέρχωνται ἐπὶ τῷ αὐτῷ ***καθ' ὡρισμένην ἡμέραν*** τῆς ἑβδομάδος, νὰ ψάλλωσιν ὕμνους πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ μεταλαμβάνωσι «τροφῆς τινος» (δηλ. τῆς Εὐχαριστίας). Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ὁ Μάρτυς, ὅστις ἤκμασε περὶ τὸ 140 μ. Χρ., περιγράφων τὴν συνήθη κατὰ Κυριακὴν συνάθροισιν τῶν Χριστιανῶν λέγει: «Τῇ τοῦ Ἡλίου λεγομένῃ ἡμέρᾳ... συνέλευσις γίνεται, καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκεται, μέχρις ἐγχωρεῖ», κλπ. Λέγει δὲ τὴν Κυριακὴν «ἡμέραν τοῦ Ἡλίου», διότι γράφει πρὸς ἐθνικούς, καὶ θέλει νὰ τοῖς δώσῃ νὰ ἐννοήσουν ποίαν ἡμέραν λέγει· ἡμέραν δὲ τοῦ Ἡλίου ἐκάλουν οἱ τότε ἐθνικοὶ τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος. Καὶ προσθέτως ἀναφέρει τοὺς λόγους, δι' οὓς οἱ Χριστιανοὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν συνείθιζον νὰ συνέρχωνται, ἤτοι: Πρῶτον, διότι αὕτη ἦτο ἡ πρώτη ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Θεὸς διεσκόρπισε τὸ σκότος διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ φωτός. Δεύτερον, διότι κατ' αὐτὴν ἀνέστη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς (Ἰουστίνου, Ἀπολογία, 65–67).

Καὶ ὁ Διονύσιος, ἐπίσκοπος Κορίνθου (ἀκμάσας περὶ τὸ 170 μ. Χρ.), καὶ ὁ Εἰρηναῖος (178 μ. Χρ.) καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κλήμης (194 μ. Χρ.) καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς (200 μ. Χρ.) καὶ ἄλλοι πολλοὶ Πατέρες τοῦ Β'. καὶ Γ'. αἰῶνος ἐπανειλημμένως ἀναφέρουσι τὴν Κυριακὴν ἡμέραν, ὡς τὴν ἁγίαν ἡμέραν λατρείας καὶ ἀναπαύσεως τῆς ἁπανταχοῦ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, συστηθεῖσαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων. Οὐδαμοῦ δὲ συγχέεται ἡ Κυριακὴ μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, οὐδὲ διαφιλονεικεῖται ἡ προτίμησις μεταξὺ τῶν δύο ἡμερῶν.

Ἐπομένως, ἱστορικῶς ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα, ἀγόμεθα εἰς τὸ θετικὸν συμπέρασμα ὅτι εὐθὺς ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἔθηκεν οὐχὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον, ἀλλὰ τὴν ἑπομένην, ἤτοι τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ὡς ἡμέραν συνάξεως πρὸς λατρείαν καὶ ἑορτασμὸν τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου, ἑπομένως ὡς ἡμέραν σωματικῆς ἀναπαύσεως καὶ πνευ-

ματικῆς τρυφῆς. Ποῖος δὲ ὁ λόγος τῆς ἐκλογῆς τῆς ἡμέρας ταύτης; Ποῖος ἄλλος ἢ ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀνάστασις ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὴν ἔνδοξον ἐλπίδα τῶν ὀπαδῶν Αὐτοῦ;

Τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι τόσον σαφῆ καὶ λογικά, ὥστε λυπούμεθα ἀναλογιζόμενοι ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι (ἀγαπῶντες ἄλλως τε εἰλικρινῶς τὸν Χριστὸν καὶ πιστεύοντες εἰς Αὐτὸν καὶ εἰς τὴν δι᾿ Αὐτοῦ σωτηρίαν), οἵτινες ἐνέπεσαν καὶ ἐμμένουσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν ταύτην παγῖδα τοῦ Ἰουδαΐζοντος πνεύματος, ὅσον ἀφορᾷ τὸ Σάββατον. Ἀληθῶς ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν ἦλθε νὰ καταλύσῃ τὸν Νόμον, ἀλλὰ νὰ πληρώσῃ αὐτὸν (Ματθ. ε'. 15)· καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος, ὅστις πλειότερον παντὸς ἄλλου ἐπολέμησε τοὺς Ἰουδαΐζοντας ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ, γράφει πρὸς τοὺς Ρωμαίους (γ'. 31): «Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον συνιστῶμεν». Ἀλλ᾿ ἡ πλήρωσις τοῦ νόμου ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει ἀκριβῶς ὅτι τὸ μὲν ***τυπικὸν μέρος αὐτοῦ ἐπληρώθη*** διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπομένως, ὡς οὐδεμίαν πλέον ἔχον χρησιμότητα, ***κατηργήθη ἀφ᾿ ἑαυτοῦ*** (ὡς αἱ θυσίαι, ὁ ναός, τὸ ἱερατεῖον, αἱ νηστεῖαι, αἱ ἱεροτελεστίαι, οἱ καθαρισμοί, αἱ ἑορταί, κλπ), ***τὸ δὲ ἠθικὸν μέρος,*** ἤτοι, ὁ ***ἠθικὸς νόμος,*** ἐπληρώθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι ***συνεπληρώθη***, λαβὸν πολὺ εὐρυτέρας διαστάσεις καὶ εὐγενέστερον χαρακτῆρα ἐν τῇ Χριστ. Οἰκονομίᾳ (Ματθ. ε'. 21—48). Ἀκριβῶς δὲ περὶ τοῦ Σαββάτου προκειμένου, ὁ Κύριος ἡμῶν πλέον ἢ ἅπαξ ἐδίδαξε τοὺς Φαρισαίους, τοὺς τόσον κοπτομένους ὑπὲρ τοῦ τυπικοῦ θεσμοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον, ἤτοι, ἡ ***ἑβδομαδιαία ἀνάπαυσις***, ἦτο ἓν δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἀναψυχὴν καὶ εὐεξίαν του, καὶ ὄχι ἓν νομοθέτημα ἀδυσώπητον, αὐθαίρετον καὶ τυραννικόν. Ἐὰν δὲ ὁ Χριστὸς ἐκήρυττεν εἰς τὰς συναγωγὰς ἐν Σαββάτῳ, ἔπραττε τοῦτο διότι κατὰ τὰ Σάββατα ἐσυχνάζοντο αἱ συναγωγαί, δὲν εἶναι δὲ ἐπιχείρημα τοῦτο ὑπὲρ τῆς μέχρι σήμερον τηρήσεως τοῦ Σαββάτου· διότι καὶ ἄλλους τύπους Μωσαϊκοὺς ἐτήρησεν ὁ Χριστός, οὓς ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία δὲν τηρεῖ, καὶ τοῦτο διότι, μὲ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, πάντες οἱ τύποι οὗτοι παρῆλθον. Μήπως ὁ Χριστὸς δὲν περιετμήθη; Καὶ ὅταν διέταξε τὸ βάπτισμα, μήπως συγχρόνως ῥητῶς κατήργησε τὴν περιτομήν; Οὐχί. Ἄρα λοιπὸν πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ περιτεμνώμεθα; Ἐπίσης ὁ Χριστὸς ἐφύλαττε τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα κατὰ πάντας τοὺς τύπους. Τότε λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν ὁμοίως, τρώγοντες ἄζυμα καὶ χόρτα πικρά, κλπ.; Καὶ ὅμως οὐδαμοῦ τῆς Κ. Διαθήκης ἀναγινώσκομεν ὅτι κατηργήθησαν ταῦτα. Ἄρα καὶ εἰς τὸ Σάββατον ἐφαρμόζοντες τὸν αὐτὸν λογικὸν κανόνα, λέγομεν ὅτι τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον, ἂν καὶ οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς ῥητῶς κατηργήθη, ὅμως εἶναι φανερὸν ὅτι ἀντικατεστάθη εὐθὺς ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων διὰ τῆς Κυριακῆς ὡς ἡμέρας σωματικῆς ἀναπαύσεως καὶ πνευματικῆς τρυφῆς· καὶ ὅτι ἡ ἀντικατάστασις αὕτη ἐγένετο ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαφωνίας ἢ φιλονεικίας μεταξὺ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Ἦτο μάλιστα φυσικὸν καὶ ἐπιβεβλημένον, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, νὰ ἑορτάζηται οὕτως ἡ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος, διότι τοῦτο ἀκριβῶς τὸ γεγονὸς ἀπετέλει τοῦ λοιποῦ τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διεχώριζε τοὺς

Χριστιανοὺς ἀπὸ τοὺς τυφλώττοντας ἀπέναντι τοῦ ἐμφανισθέντος Μεσσίου Ἰουδαίους. Πιστεύομεν δὲ ἀδιστάκτως ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ διατηρηθῇ τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκονομίᾳ, θὰ ἐνέπνεε μίαν τοὐλάχιστον λέξιν περὶ τούτου εἰς τοὺς ἁγίους Αὐτοῦ ἀποστόλους, ὅταν συνέγραφον οὗτοι τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀλλ' οὐδὲ πόρρωθεν εὑρίσκομεν τοιαύτην λέξιν ἢ νύξιν· τοὐναντίον, παραγελλόμεθα νὰ μὴ προσέχωμεν εἰς ἑορτὰς καὶ νηστείας καὶ νεομηνίας καὶ ***σάββατα***. Ὅθεν φρονοῦμεν ὅτι μεγάλως πλανῶνται οἱ λεγόμενοι ***Σαββατισταί***, τηροῦντες τὸ Μωσαϊκὸν Σάββατον καὶ περιφρονοῦντες τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐπέλαμψεν εἰς τὸν κόσμον τὸ τριπλοῦν σέλας—τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, τῆς ἐνδόξου ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου, καὶ τῆς διὰ γλωσσῶν πυρίνων ἐκχύσεως τοῦ Θείου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, δι' οὗ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔκτοτε ζωογονεῖται καὶ ὁδηγεῖται ἀσφαλῶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΟΣ ΝΟΥΣ

Ὁ Χριστὸς ἀνέπτυξε πολλὰς βαθείας ἀληθείας, τὴν σημασίαν τῶν ὁποίων διευκρινίζουν ἔκτοτε οἱ αἰῶνες. Ἀλλ' εὕρισκεν ἐπίσης εὐχαρίστησιν εἰς τὰ εὔληπτα καὶ τὰ σαφῶς λογικά. Ἠγάπα νὰ λέγῃ πράγματα, τῶν ὁποίων ἡ ἄμεσος, ἡ διαυγής, ἡ ἀδιαφιλονείκητος ἀλήθεια εἵλκυεν ἀμέσως τὴν προσοχὴν παντὸς ἀνεπηρεάστου ἀνθρώπου, χωρὶς ν' ἀφήσῃ τόπον εἰς ἀμφισβητήσεις καὶ ὑπεκφυγάς. Ἔκαμνεν ἔκκλησιν εἰς τὸν κοινὸν νοῦν· ὁ δὲ κοινὸς νοῦς ἐδικαίωνεν Αὐτόν. Πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὰς ἐξενεχθείσας ὑποθέσεις, ὅτι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει τι τὸ μυστικόν, τὸ κεκαλυμμένον, κἄτι τι τὸ ἀπομεμακρυσμένον, τὸ ἐναέριον, τὸ ἀπραγματοποίητον εἰς τὰς ἐντολάς Του. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ἰδεολόγος, καὶ ὁ διασημότατος ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ πάντοτε ὁ ἰδεολόγος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις εἶναι ἀρκούντως πρακτικός, ὥστε νὰ ἐκτελῇ τὰ πράγματα, καὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς καθαρᾶς ἀντιλήψεως, ὅστις βλέπει εἰς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων. Καὶ εἰς τὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει τι πλέον ὑπερόχως ὑγιές, σῶον ἐν τῇ κρίσει, καὶ ἀσφαλέστερον ἐν τῇ πράξει ἀπὸ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Ὑπάρχουσι λόγοι τοῦ Χριστοῦ, ἰδίως εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους διδασκαλίαν, οἵτινες ἀπαιτοῦσιν ὀλίγην προσπάθειαν τοῦ νοῦ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ των· ἀλλ' ὑπάρχει εἷς μέγας κόσμος διδασκαλίας ὅπου ἡ ἀκριβὴς σημασία κεῖται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ὅπου ἡ μεγαλοφυΐα Του ὡς πρὸς τὴν πρακτικότητα φθάνει τὸ ὕψος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Ἔμερσων ἐθεώρει ὡς τὸ ὕψιστον—ἀπόδειξις δηλ. εἰς τὴν ὁποίαν δὲν χωρεῖ ἀντίρρησις.

«Ἐνῷ ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, περιέπεσεν εἰς λῃστάς, οἵτινες τὸν ἐλῄστευσαν, τὸν ἔδειραν καὶ τὸν ἀφῆκαν ἡμιθανῆ». Οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ διανοούμενοι τοῦ ἔθνους, ἀντιπρόσωποι τῆς πανεπιστημιακῆς του μορφώσεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ἀξιοπρεπείας, ἀντιπαρῆλθον τὸν δυστυχῆ. Εἷς δὲ «εὐτελὴς υἱὸς μιᾶς κατηραμένης φυλῆς» ἔδειξε συμπάθειαν εἰς τὸν λῃστευθέντα καὶ πληγωθέντα δυστυχῆ, ἐδαπάνησε τὰ χρήματά του, ἐπέχυσε τὸ ἔλαιόν

του καὶ περιεποιήθη αὐτόν. «Τίς λοιπὸν τῶν τριῶν τούτων σοὶ φαίνεται ὅτι.. ;» «Μπᾶ, βεβαίως ἐκεῖνος ὅστις ἔδειξεν εἰς αὐτὸν συμπάθειαν! Ὁ κοινός σου νοῦς σοὶ τὸ λέγει αὐτό». Καὶ ὁ Χριστὸς προσέθεσεν, αὐστηρῶς, ὡς δύναται νὰ ὑποτεθῇ: «Ὕπαγε, καὶ σὺ κάμε ὁμοίως!» Ἐδόθησαν πλειότεροι ὁρισμοὶ τῆς πίστεως ἢ ὅσοι ποτε ὥρισαν αὐτήν. Δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ δώσωμεν ἄλλον ὁρισμὸν αὐτῆς ἐνταῦθα. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς θὰ ἤθελεν οἱ ἀκροαταί Του νὰ κάμωσι τὸν κοινόν των νοῦν νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐπίδρασίν του ἐπὶ ἑνὸς ἁπλοῦ ζητήματος, τοῦ ὁποίου τὰ εὐρέα καὶ ἐκτεταμένα συμπεράσματα θὰ μᾶς ὁδηγήσωσι—δὲν γνωρίζω εἰς τίνας ἀπείρους σφαίρας πίστεως. Αἱ ἀμηχανίαι, αἵτινες συγκεντροῦνται πέριξ τῆς προσευχῆς, εἶναι πραγματικῶς καὶ ἀληθῶς περίπλοκοι. Προβλήματα προσευχῶν μὴ πραγματοποιηθεισῶν καὶ προβλήματα πραγματοποιηθεισῶν προσευχῶν, ἐνίοτε εἶναι πολὺ δύσκολα. Ἀλλ᾽ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ εἰς τὰς γυναῖκας οἵτινες δὲν ἦσαν πλειότερον ἡμῶν πιστοὶ καὶ ἄνθρωποι τῆς προσευχῆς, δὲν ἦσαν δηλ. πλειότερον ἡμῶν πεπληρωμένοι προσευχῆς καὶ πίστεως: «Σεῖς εἶσθε πατέρες καὶ μητέρες. Δὲν εἶσθε οἱ καλλίτεροι πατέρες καὶ αἱ καλλίτεραι μητέρες ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ οἱ χειρότεροι· ἀλλὰ τοιοῦτοι ὁποῖοι εἶσθε, ἐὰν τὸ τέκνον σας ζητήσῃ ἄρτον, δίδετε εἰς αὐτὸ λίθον; Ἐὰν ζητήσῃ ἰχθῦν, δίδετε εἰς αὐτὸ σκορπίον; Ὄχι. Τότε ἐὰν σεῖς, ὄντες ὁποῖοι εἶσθε, ἁμαρτωλοὶ ἄνδρες καὶ ἁμαρτωλαὶ γυναῖκες ἐντὸς ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ κόσμου, ὑποκειμένου εἰς πειρασμούς, ἐπιρρεπεῖς εἰς λάθη, ἐν τούτοις γνωρίζετε πῶς νὰ δίδετε καλὰς δόσεις εἰς τὰ τέκνα σας, ὁ πάνσοφος καὶ πανάγαθος Πατὴρ ὅλων ἡμῶν δὲν θὰ γνωρίσῃ πῶς νὰ δίδῃ καλὰς δόσεις εἰς τὰ τέκνα Του — καὶ θὰ τὰς δίδῃ;» Τοῦτο εἶναι θαυμαστόν. Μέχρι ποῦ θὰ μᾶς φέρῃ; Ὄχι· προβάλλομεν ἐρωτήσεις ἐπὶ ἐρωτήσεων: Διατί νὰ θέλωμεν νὰ τὸ περιορίσωμεν; Διατί νὰ φοβώμεθα ἐξ αὐτοῦ; Εἶναι ἡ ἔκκλησις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κοινόν μας νοῦν· διατί νὰ μὴ ἐμπιστευώμεθα εἰς αὐτόν;

Δὲν εἶναι οὐδὲ κατ᾽ ἐλάχιστον ἀσαφὴς ὁ κανών, τὸν ὁποῖον προτάσσει διὰ τὴν ἀξίαν τῆς θρησκείας. Λέγει ὅτι ἡ πίστις δέον νὰ κριθῇ οὐχὶ ἐκ τῆς δυνάμεώς της νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φιλοσοφίας, οὔτε διὰ τὸ ἀδιάτρυτον τῆς δογματικῆς της πανοπλίας· δέον νὰ κριθῇ, ὅπως πᾶς νοῦς ἀπηλλαγμένος προλήψεων ἐν τῷ κόσμῳ ἤθελε τὴν κρίνει, ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων της. Ἐνεργεῖ; Πῶς ἐνεργεῖ; Καὶ τί δύναται νὰ πράξῃ; «Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν θέλετε γνωρίσει αὐτούς».

Οὐδεὶς ἐλησμόνησε πῶς ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀνεστάτωσε τὰς ἐπιστήμας κατὰ τὸν ιϛ´ αἰῶνα. Πρὸ τοῦ Βάκωνος ἡ φιλοσοφία ἐπὶ συνεχεῖς αἰῶνας, κατὰ τοὺς ἀμιμήτους λόγους τοῦ Μακώλαι, εἶχεν ἀπαξιώσει νὰ ἦναι ὠφέλιμος καὶ ἦτο εὐχαριστημένη νὰ μένῃ σταθερά. Ἐνησχολήθη κατὰ μέγα μέρος μὲ θεωρίας ἠθικῆς τελειότητος, τόσον ὑψηλὰς ὥστε ποτὲ δὲν ἠδύναντο νὰ ἦναί τι πλέον ἢ θεωρίαι· ὅσον ἀφορᾷ εἰς προσπαθείας, προσπαθοῦσα νὰ λύσῃ ἄλυτα αἰνίγματα, ὅσον δ᾽ ἀφορᾷ εἰς παραινέσεις, παραινοῦσα νὰ ἀνερχώμεθα εἰς ἀνέφικτα διανοητικὰ ὕψη.

Ἀλλ᾽ ὁ Μακώλαι ἀνατρέχει πρὸς τὸν Σενέκαν:

«Ὁ προορισμός, λέγει, τῆς φιλοσοφίας δὲν εἶναι νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰς χεῖράς των. Ὁ σκοπὸς τῶν μαθημάτων της εἶναι νὰ διαπλάσῃ τὴν ψυχήν».

Ἔπειτα δὲ εἰς μίαν ἔκρηξιν περιφρονήσεως, ὁ Σενέκας, ὁ συγγραφεὺς τῶν «Τριῶν Βιβλίων περὶ ὀργῆς», ἀναφωνεῖ:

«Μετ' ὀλίγον θὰ μᾶς εἴπουν ὅτι ὁ πρῶτος ὑποδηματοποιὸς ἦτο ὁ πρῶτος φιλόσοφος!»

Τοὺς λόγους τούτους σχολιάζων ὁ Μακώλαι λέγει:

«Ὡς πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν πρόκειται νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ τοῦ πρώτου ὑποδηματοποιοῦ καὶ τοῦ συγγραφέως τῶν Τριῶν Βιβλίων περὶ ὀργῆς, προτιμῶμεν τὸν ὑποδηματοποιόν. Εἶναι χειρότερον νὰ ὀργίζηταί τις παρὰ νὰ βραχῇ. Ἀλλὰ τὰ ὑποδήματα ἐπροφύλαξαν ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων· ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν ἂν ὁ Σενέκας προεφύλαξε κανένα ἀπὸ τὴν ὀργήν».

Ὁ Βάκων ἐζήτησεν ἵνα ἡ φιλοσοφία φέρῃ «καρπόν». Σκοπός του ἦτο ἡ «ὠφέλεια.» Ἀπῄτει «πρόοδον». Ἤθελεν «ἀποτελέσματα». Ὅλαι αὗται ἦσαν λέξεις του. Καὶ ὁλόκληρος ὁ κόσμος, ὅστις σκέπτεται καὶ ἀναγινώσκει καὶ ἐνεργεῖ καὶ κυβερνᾷ τὴν ζωήν του διὰ τοῦ λογικοῦ, ἔχει ἀποσκιρτήσει πρὸς τὸ μέρος του. Εἶναι μία ἁπλῆ βάσανος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Παράγει καλλιτέρους ἄνδρας καὶ γυναῖκα, καλλιτέρους συζύγους καὶ καλλιτέρας συζύγους, καλλιτέρους πολίτας; Ὅσον εὐθὲς καὶ ἂν ἦναι ὅλον τοῦτο, ὁ Χριστὸς δέν σταματᾷ ἐδῶ. Ὡσεὶ ἠρνεῖτο εἰς τὸν πλέον ἀναρμόδιον ἄνθρωπον τὴν πιθανότητα τοῦ λάθους, ὡσεὶ ἠρνεῖτο εἰς τὸν πλέον λεπτολόγον διαλεκτικόν, ὅστις ποτὲ διέσχισε τὴν τρίχα εἰς τὸ μέσον καὶ ἐζύγισεν ἀκριβῶς τὰ δύο ἡμίση, τὴν εὐκαιρίαν νὰ σοφιστεύηται, ὁ Κύριος ἡμῶν θέτει ἕνα κανόνα συμπεριφορᾶς, ἀείποτε ἐφαρμόσιμον, ἀείποτε σωστόν: «Κάμε ὡς ἤθελες νὰ σοὶ κάμνωσιν! Ὅπως θέλετε οἱ ἄνθρωποι νὰ φέρωνται πρὸς ὑμᾶς, φέρεσθε καὶ σεῖς ὁμοίως πρὸς αὐτούς!» Τίς θὰ ἐτόλμα νὰ τροποποιήσῃ ἢ νὰ διορθώσῃ τοιοῦτον κανόνα;

Παρατηρήσατε πῶς ἔζη ὁ Ἰησοῦς. Πῶς ἦλθεν; Ὡς ὁ βασιλεὺς τῆς Δόξης, καλῶν τὰς πύλας τὴν πρωίαν νὰ ὑψώσωσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν διὰ νὰ εἰσέλθῃ; Ὡς τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγ. Τριάδος, ἐνδεδυμένος μὲ ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς; Ὡς ὁ Ἱλασμὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, περιβεβλημένος τὴν ἱερουργικὴν περιβολήν; Ἦλθε τρώγων καὶ πίνων! Ζῶν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, τρώγων τὴν τροφὴν τοῦ ἀνθρώπου, κάμνων τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, ἐπικοινωνῶν μετὰ τῶν ἀνθρώπων! Ὅταν ὁ ζηλωτὴς ἀλλ' ἀδίδακτος Γραμματεὺς μᾶς συμβουλεύῃ νὰ «ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν, καὶ νὰ ἀποχωρισθῶμεν», δὲν γνωρίζει τίνος πνεύματος εἶναι. Ἐξέλαβε τὸν Ἰουδαϊσμὸν ὡς Χριστιανισμόν. Ὁ Ἰουδαϊσμὸς ἦτο χωρισμός. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι διείσδυσις. «Ὑπάγετε μεταξὺ πάντων αὐτῶν, καὶ κάμετε αὐτοῖς τὸ καλόν! Σεῖς εἶσθε τὸ ἅλας—θὰ διατηρῆτε τὴν κοινωνίαν ὑγιᾶ. Σεῖς εἶσθε τὸ φῶς—προσέξατε νὰ λάμπητε. Σεῖς εἶσθε ζύμη—καὶ ἡ ὀλίγη ζύμη πρόκειται νὰ ζυμώσῃ τὸ ὅλον φύραμα. Ἐμπνεύσατε εὐγενέστερον πνεῦμα εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς σας. Γλυκάνατε τὴν οἰκογενειακὴν ζωήν. Κάμετε τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ὡραιοτέραν. Δότε ζωτικωτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Χριστιανικῆς πολιτείας. Φέρετε μεθ' ἑαυτῶν τὴν θρησκείαν σας ὁπουδήποτε μεταβαίνετε».

Καὶ οὕτω ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν κύριον ἰσχυρισμόν μας: Ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ εἶναι μία πρακτικὴ θρησκεία, καὶ πρέπει νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν κατη-

γορίαν ὅτι αὕτη εἶναι καλὴ μόνον διὰ ἀσθενεῖς καὶ ἀνοήτους ἀνθρώπους, δι' ἐγκεκλεισμένους μοναχούς, ἐζωγραφισμένους ἁγίους καὶ ὀνειροπόλους ψυχάς, ὄντα δηλ. τὰ ὁποῖα δὲν χρειάζεται ὁ εἰκοστὸς αἰών. Δοκιμάσατέ την ὅπου θέλετε, θὰ ὑπερνικήση τὰς ἀμφισβητήσεις. Οἱ λόγοι τοῦ Μπράουνιγγ, ἀρρενωποὶ ὡς αὐτός, εἶναι ἀληθεῖς καὶ δίκαιοι ἐντελῶς.

«Ἰσχυρίζομαι ὅτι, ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Χριστῷ, ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ λογικοῦ, λύει διὰ σὲ ὅλα τὰ ζητήματα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ πέραν αὐτῆς, καὶ σ' ἀναπτύσσει τόσον, ὥστε νὰ ἦσαι σοφός».

Ὁ Γλάδστων, ὁ ὁποῖος κατεῖχε, κατὰ τὴν κρίσιν ἑνὸς τῶν περιφανεστέρων συγχρόνων του, μίαν ἀπὸ τὰς διασημοτέρας διανοίας αἵτινες ἔχουσί ποτε τεθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγγλίας καθ' ὅλας τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἐτῶν τῆς ἱστορίας της, ὡμίλησε, διὰ μονοσυλλάβων παιδικῶν λέξεων, περὶ τοῦ μυστικοῦ τῆς πεποιθήσεως τῶν λεπτοτέρων καρδιῶν:

«Ἐὰν ζητηθῇ νὰ ὀνομάσω τὴν μόνην παρηγορίαν ἐν τῇ λύπῃ, τὸν ἀσφαλῆ κανόνα τῆς συμπεριφορᾶς, τὸν ἀληθῆ ὁδηγὸν τῆς ζωῆς, ὀφείλω νὰ παραπέμψω τοὺς ἐρωτῶντας εἰς τὰς λέξεις ἑνὸς γνωστοῦ ὕμνου ὅστις καλεῖται «Ἡ παλαιά, παλαιὰ ἱστορία», περιλαμβανομένη εἰς ἓν παλαιόν, πολὺ παλαιὸν Βιβλίον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ καλλίτερον καὶ τὸ πλουσιώτερον δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα».

Σταθμίσατε καλῶς τὰς δύο ταύτας μαρτυρίας. Παρατηρήσατε τὴν διάνοιαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἑκάστη αὐτῶν ἀνεπήδησε—τοῦ Μπράουνιγγ, τοῦ Γλάδστωνος. Ἐμβάθυνον ἐπ' αὐτῶν μόνος σου καὶ ἐν σιγῇ. Ἀμφότεροι οὗτοι μεταβιβάζουν τὴν σημασίαν πράγματος, ὅπερ εἶναι διανοητικῶς τὸ πλέον κυρίαρχον, αἰσθηματικῶς τὸ πλέον ἱκανοποιητικόν, πρακτικῶς τὸ πλέον πλῆρες, ὅπερ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία δύνανται ν' ἀπαιτήσωσιν. Εἶναι ὁ Χριστιανισμός, ὁ Χριστιανισμὸς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δύναται νὰ γλυκάνῃ κάθε πικρὸν ποτήριον, νὰ χαροποιήσῃ κάθε κατηφὲς πρόσωπον, νὰ ἐπιδέσῃ κάθε πληγὴν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ὁ Χριστιανισμός, καὶ μόνον ὁ Χριστιανισμὸς ὅστις δύναται νὰ λύσῃ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα. Ὁ Χριστιανισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν πιθανὸν μέχρι τοῦδε ν' ἀπέτυχεν. Ὁ Χριστιανισμὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐδοκιμάσθη πλήρως ἀκόμη. Ὅταν δοκιμασθῇ θ' ἀποδειχθῇ ὅτι εἶναι ἡ βεβαία ἐλπὶς τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστός, καὶ μόνον ὁ Χριστός, δύναται νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τοὺς προπαγανδιστάς, τοὺς ἐμπρηστάς, καὶ τοὺς ἐπαναστάτας, ἀπὸ τὴν «ἐρυθρὰν καταστροφὴν καὶ τὴν καταπάτησιν τῶν νόμων.» Ἐνδιαφέρεσαι διὰ τὴν πόλιν σου; Θὰ ἤθελες νὰ τὴν σώσῃς ἀπὸ τὸ μόλυσμα τῆς κακίας, τοῦ κακουργήματος, τοῦ πάθους, τῆς βιαιότητος, τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀσυστόλου διαπράξεως τοῦ κακοῦ; Τὰ ζητήματα ταῦτα εἶναι διὰ σέ. Τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἐγὼ καὶ σύ; Τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν; Δυνάμεθα νὰ διατηρῶμεν τὸ φῶς μας λάμπον. Δυνάμεθα νὰ διατηρῶμεν τὴν σημαίαν ὑψωμένην. Δυνάμεθα νὰ καταστήσωμεν τὸ ἰδανικὸν νὰ λάμπῃ φαεινότερον. Δυνάμεθα νὰ ἐγερθῶμεν καὶ νὰ διακηρύξωμεν ἐπισήμως ὅτι εἴμεθα ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀνήκοντες εἰς τὸν Χριστόν. Δυνάμεθα νὰ διακηρύξωμεν ὅτι πᾶν ὅ,τι καλὸν ὑπάρχει ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν, πᾶσα ἀρετὴ τὴν ὁποίαν ἔχομεν, καὶ ὅλα τὰ ὄνειρά μας χρησιμότητος καὶ τιμῆς εἶναι ἰδικά Του. Δυνάμεθα νὰ κηρύξωμεν Χριστόν, Χριστὸν

ἐσταυρωμένον, Χριστὸν ἀναστάντα, Χριστὸν τὸν Κύριον ὅλης τῆς ἡμετέρας ζωῆς, τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, τῆς ἐμπορικῆς μας ζωῆς, Χριστὸν τὸν Σωτῆρα τῶν αἰσθημάτων μας, τῆς διανοίας μας, τῆς θελήσεώς μας! Δυνάμεθα νὰ ζῶμεν πλησιέστερον εἰς τὸν Χριστόν. Δυνάμεθα ν' ἀφιερώσωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὴν προσευχήν, εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν, ὡς δὲν ἐπράξαμεν ποτὲ πρίν. Καὶ δυνάμεθα νὰ προσευχώμεθα εἰς τὸν Θεόν, ἐν θερμῇ ἱκεσίᾳ, νὰ δείξῃ εἰς ἡμᾶς τί εἶναι τὸ ἀμέσως ἑπόμενον, ὅπερ πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ θελήματός Του εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας κατοικοῦμεν, καὶ εἰς τὴν γενέτειραν ἡμῶν χώραν, ὅπως γίνεται τὸ θέλημά Του ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

('Εκ τοῦ 'Αγγλικοῦ) *Α.*

ΜΕΡΙΚΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΞΑΡΘΡΩΣΕΩΣ

Εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἀκούομεν τὸ παράπονον : «Ἐχάλασεν ἡ κοινωνία ! Πᾶνε τὰ καλὰ χρόνια ! Δὲν ὑπάρχει σήμερα οἰκογένεια !» καὶ δικαιολογεῖται τὸ παράπονον τοῦτο. Ἐν τούτοις ἂν σκεφθῶμεν, θὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς, ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς παλαιοτάτους χρόνους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἠκούσθη τὸ αὐτὸ παράπονον, τὸ ὁποῖον δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν φυσικὴν ῥοπὴν τοῦ ἀτόμου τῆς μιᾶς γενεᾶς νὰ διαμαρτύρεται κατὰ τῶν ἐθίμων καὶ τῶν ἀξιώσεων τῆς νέας γενεᾶς.

Παρεκτὸς ὅμως τῆς ἐμφύτου αὐτῆς τάσεως, οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ σημερινὴ ῥοπὴ τῆς κοινωνίας εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ παρέχῃ μεγάλας πιθανότητας ἀποσυνθέσεως καὶ καταστροφῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν ποικίλων καὶ πολλῶν συνθηκῶν τῆς νεωτέρας μεταπολεμικῆς ζωῆς, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν καὶ μερικοὺς συντελεστάς, οἵτινες εἶναι οἱ βασικοὶ παράγοντες τῆς καταστάσεως ταύτης.

Πρώτιστος καὶ κύριος τούτων εἶναι ἡ οἰκογενειακὴ ζωή, οἱ οἰκογενειακοὶ δεσμοί, καὶ δὴ ἡ ἀμοιβαία μεταξὺ τῶν συζύγων ἐξασκουμένη ἐπιρροή, ἀντανακλωμένη ἐπὶ τῶν τέκνων των.

Παρῆλθεν ἡ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ σύζυγος ἦτο ὁ ἀπόλυτος κύριος καὶ δεσπότης τῆς οἰκογενείας, μὲ ἐξουσίαν καὶ ἐπιβολὴν ἀνέκκλητον, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέκυπτον ὄχι μόνον τὰ τέκνα του, ἀλλὰ καὶ ἡ σύζυγός του. Αὐτὸς διεχειρίζετο τὸ οἰκογενειακὸν ταμεῖον, φροντίζων καὶ ἀγοράζων τὰ πάντα, τροφήν, ἐνδύματα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα χρειώδη. Ἀλλ' αἱ συνθῆκαι τῆς νεωτέρας ζωῆς, ἡ ἀνάγκη ἐντονωτέρας βιοπάλης, τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραδώσῃ τὴν διαχείρισιν εἰς τὴν γυναῖκα, ἀπαιτῶν τὸ πολὺ λογοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐξόδων. Αἱ αὗται κοινωνικαὶ συνθῆκαι ἐπολλαπλασίασαν τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας, ὡς πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἐνδυμασίαν, τὴν ἐπίπλωσιν, τὴν εὐπρεπῆ παράστασιν εἰς τὰ κέντρα ἢ καὶ ἁπλῶς εἰς τὸν περίπατον. Ἡ ἰδέα ὅτι δυνατὸν νὰ ὑπολειφθῇ τῆς γείτονος ἢ τοῦ κύκλου τῶν φίλων της κατὰ ταῦτα ὠθεῖ τὴν γυναῖκα εἰς δαπάνας ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων τοῦ συζύγου· πολλάκις συνάπτει χρέη, τὰ ὁποῖα ἀποκαλυπτόμενα σωρηδὸν φέρουν

ἂν ὄχι πάντοτε κρίσιν οἰκονομικήν, ἀσφαλῶς ὅμως κρίσιν τῆς οἰκογενειακῆς ἁρμονίας. Τινές, ἄπληστοι πολυτελείας καὶ ἀπολαύσεων, ἐξασφαλίζουν ταῦτα δι' ἀθεμίτων ὁδῶν, αἵτινες πλειστάκις ὁδηγοῦν εἰς τὸ διαζύγιον. Ἐνῷ ἄλλαι πάλιν καταπνίγουσαι τὴν φυσικὴν τῆς γυναικὸς ῥοπὴν πρὸς τὴν καλαισθησίαν, συμμορφοῦνται πρὸς τὴν οἰκονομικὴν στενότητα, ἀλλ' ἐνδομύχως τρέφουν παράπονον κατὰ τῆς τύχης των, καὶ καταντοῦν «νευρικαὶ» πρὸς διατάραξιν τῆς οἰκογενειακῆς εἰρήνης.

Ὁ σύζυγος δὲν εἶναι πλέον ὁ κύριος καὶ δεσπότης τῆς συζύγου· ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος τῶν φύλων ἐξήλειψε τὴν ἀξίωσιν ταύτην. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνεγνωρισμένης ταύτης ἰσότητος προκύπτει εἰς πολλὰς οἰκογενείας ἡ διαμάχη δύο θελήσεων, **δύο κεφαλῶν τῆς οἰκογενείας**. Προφανῶς τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀποτέλεσμα παραγνωρίσεως τῆς οἰκείας δικαιοδοσίας ἑκατέρου τῶν συζύγων, ἰδίως ὅταν οὗτοι τυγχάνουν καὶ γονεῖς. Ἐκ τῆς διαμάχης ταύτης προκύπτει καὶ ἡ χαλάρωσις τῆς οἰκογενειακῆς πειθαρχίας, διότι τὰ τέκνα, εὐκόλως ἀντιλαμβανόμενα ὅτι περὶ αὐτὰ συγκρούονται δύο θελήσεις, σκέπτονται ὅτι ὑπάρχῃ ἐλπὶς νὰ ὑπερισχύσῃ τρίτη, ἡ ἰδική των. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης εἰσχωρεῖ τὸ σπέρμα τῆς οἰκογενειακῆς ἐξαρθρώσεως.

Τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐξ ὅλων τῶν ἐμψύχων πλασμάτων, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀρέγεται ἐξουσίας. Ὡς πρὸς τοῦτο χωρεῖ τροποποίησις τοῦ γνωστοῦ λογίου «**Πολλοὶ μὲν δόξαν ἐμίσησαν, οὐδεὶς δὲ ἐξουσίαν**». Διὰ τὰ ἐννέα δέκατα ὅμως τῆς ἀνθρωπότητος ὁ μόνος κύκλος, ὅπου δύνανται νὰ ἀσκήσωσιν ἐξουσίαν, εἶναι ἡ οἰκογένεια. Παρ' ὅλην δὲ τὴν ἀναστάτωσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς τῆς σήμερον ἡ ἐξουσία τῶν γονέων ἐπὶ τῶν τέκνων παραμένει θεσμὸς σεβαστός. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλάκις κατορθώνουν τὰ παιδία νὰ καταστρατηγήσουν τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν δι' εἰδικῶν τεχνασμάτων, κυρίως διὰ στάσεως, ἥτις ἀναγκάζει τοὺς γονεῖς νὰ ἐνδώσουν ἀπηλπισμένοι. Παρ' ὅλας ὅμως ταύτας τὰς περιπτώσεις, τὸ παιδίον παραμένει ὑποτελὲς εἰς τοὺς γονεῖς, ἀναγνωρίζον τὴν ἀδυναμίαν του τόσον τὴν σωματικήν, ὅσον καὶ τὴν ἠθικήν. Μὲ τὴν ἥβην ὅμως, τὸ παιδίον κάμνει ἓν ἀπότομον ἅλμα πρὸς τὰ ἐμπρός·—εὑρίσκεται ἐν ἀκαρεῖ εἰς μικρὸς ἐνῆλιξ—ἐν σμικρῷ ἀνὴρ ἢ γυνή. Ἀναμετρεῖται κατὰ τὸ ἀνάστημα μὲ τοὺς γονεῖς του καὶ βλέπει ὅτι πλησιάζει νὰ τοὺς φθάσῃ, οἱ δὲ ὅλως νέοι ὁρίζοντες, οἱ ὁποῖοι διανοίγονται εἰς τὴν ψυχήν του τὸν πείθουν ὅτι εἶναι κατὰ τὰ ἄλλα ἴσος πρὸς αὐτούς. Ἡ στιγμὴ αὕτη εἶναι ἡ κρισιμωτάτη τῆς ζωῆς τοῦ μείρακος καὶ τῆς κόρης. Ἀλλὰ πόσοι γονεῖς ἀντιλαμβάνονται τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, ἢ τῶν σοβαρῶν ὑποχρεώσεων τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει αὕτη; Ἐλάχιστοι. Ἄλλοι μέν, ὅλως παραγνωρίζοντες ταῦτα, ἀφίνουν τὰ τέκνα των ἄνευ ὁδηγοῦ νὰ ἀντιμετωπίσωσι τοὺς κινδύνους τῆς ἡλικίας των, ἄλλοι δὲ ἔχοντες τὴν συναίσθησιν, ἀλλ' ὄχι τὴν ἀπαιτουμένην σύνεσιν πρὸς τοῦτο, ἀντιτείνουν καὶ εἰς τὰς ὄχι παραλόγους ἀκόμη ἐπιθυμίας καὶ ἀπαιτήσεις τῶν τέκνων των αὐστηρὰν καὶ ἀνένδοτον ἄρνησιν. Τέλος, τρίτη κατηγορία γονέων, ἡ τῶν εὐπορωτέρων καὶ πιστευόντων ὅτι δαπανῶντες ἁδρὰ ἐξοφλοῦν τὰς πρὸς τὰ τέκνα των ὑποχρεώσεις των, τὰ «**κλείουν εἰς τὸ σχολεῖον**», ὅπόθεν διὰ τοῦ συγχρωτισμοῦ μετ' ἄλλων ἐπίσης ἀνερματίστων παίδων, ἐξέρχονται κάτοχοι ὅλης τῆς ἐπιστήμης τῆς διαφθορᾶς.

Οἱ γονεῖς, ἂν θέλουν εἰλικρινῶς νὰ ἐκπληρώσουν τὸ καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον ὅταν ἔφερον εἰς τὴν ζωὴν τὰ πλάσματα διὰ τῶν ὁποίων θὰ διαιωνίσουν αὐτοὶ τὴν ἰδίαν των ὕπαρξιν, πρέπει κατὰ τὴν κρίσιμον ἡβικὴν ἡλικίαν διὰ τῆς συμπαθοῦς αὐτῶν συμπεριφορᾶς νὰ κατακτήσουν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν τέκνων των. Ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἄκρα λεπτότης, διότι ἡ εὐαισθησία τῆς ἡλικίας ταύτης εἶναι μεγαλειτέρα πάσης ἄλλης. Ἀπαιτεῖται ἀντίληψις τῶν δυσχερειῶν, ἐκτίμησις τῶν προσπαθειῶν καὶ ἄμετρος ὑπομονὴ ἀπέναντι τῶν παρεκτροπῶν. Ἀλλὰ μὲ ταῦτα ἐξασφαλίζεται ἡ παράκαμψις τῶν σκοπέλων καὶ ἡ εἰς ὁδὸν εὐρυτέρων καὶ σκοπιμοτέρων ἰδεωδῶν καθοδήγησις τῆς νεολαίας.

Ἡ ἡλικία αὕτη ἔχει ἀνάγκην ἀντισταθμισμάτων. Δὲν πρέπει νὰ ἀπαγορευθῇ εἰς αὐτὴν ἡ νόμιμος χαρὰ καὶ ψυχαγωγία. Δυστυχῶς, τὸ δι' ὅλους μᾶλλον εὐπρόσιτον ὅλων τῶν δημοσίων θεαμάτων ψυχαγωγίας—ὁ κινηματσγράφος—ἀποτελεῖ τὸν ἐπικινδυνωδέστατον παράγοντα τῆς κοινωνικῆς διαφθορᾶς. Ἐνῷ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὁ κινηματογράφος εἶναι στοιχεῖον μορφώσεως, ἐξευγενισμοῦ τῆς αἰσθητικῆς κρίσεως, πλουτισμοῦ τοῦ νοὸς καὶ ἀνυψώσεως τοῦ ἠθικοῦ, παρ' ἡμῖν, ἐξαιρέσει ἐλαχίστων, εἶναι σχολεῖον διαφθορᾶς καὶ ἐγκληματικότητος. Εἰς ὅλας δὲ τὰς διαμαρτυρίας ἡ σταθερὰ ἀπάντησις εἶναι: «Αὐτὰ θέλει τὸ κοινόν». Μόνον μία πάνδημος σταυροφορία ἐκ μέρους ὅλων τῶν γονέων, τῶν διδασκάλων καὶ ἄλλων κηδεμόνων τῆς νεολαίας, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν κοινωνίαν τοῦ ῥύπους τούτου, τοῦ ὁποίου τὴν φθοροποιὸν ἐπίδρασιν ἀνομολογοῦν ὅλοι, ἀλλὰ δὲν ἀποφασίζουν νὰ πατάξουν, διότι δὲν ἀπέσεισαν μέχρι τῆς ὥρας ταύτης τὴν νάρκην τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀδρανείας προκειμένου περὶ ζητημάτων γενικοῦ συμφέροντος.

Η ΠΑΠΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Παράδοξα, τῇ ἀληθείᾳ, πράγματα ἀγγέλλονται ἐξ Ἀλβανίας. Κατ' εἰδήσεις ἐκ Ρώμης, ἡ Κυβέρνησις τοῦ βασιλέως Ζώγου ἐργάζεται ὅπως πείσῃ τοὺς ἐν Ἀλβανίᾳ Ὀρθοδόξους νὰ προσχωρήσουν ἀθρόως εἰς τὸν Παπισμόν, γινόμενοι Οὐνῖται. Ἡ εἴδησις αὕτη ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήττῃ εἰς μίαν χώραν, τῆς ὁποίας ὁ ἄρχων, ὁ ἀνακηρύξας αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπὸ προέδρου εἰς βασιλέα, φέρεται ὡς ἕτοιμος, Μουσουλμᾶνος ὤν, νὰ βαπτισθῇ εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμὸν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δυνηθῇ, ὡς ἐλπίζει, νὰ νυμφευθῇ μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ ἡγεμόνα τοσοῦτον εὐκόλως ἀλλάσσοντα τὴν θρησκείαν του δι' εὐτελεῖς κοσμικοὺς σκοπούς, εὐκόλως δύναταί τις νὰ περιμένῃ ὅτι τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τῶν ὑπηκόων του ἀκόμη ὀλιγώτερον θὰ σεβασθῇ, ἐὰν νομίζῃ ὅτι ἐξωθῶν τοὺς Ὀρθοδόξους Ἀλβανοὺς εἰς τὴν μετὰ τῆς Ρώμης ἕνωσιν, θὰ κερδίσῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Ἰταλίας.

Ἀξιοσημείωτον ὅμως εἶναι τὸ ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν ἐνταῦθα ἐφημερίδα «Πολιτεία» ἐπιστελλόμενον τηλεγράφημα, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀλβανοὶ τοῦ Παπικοῦ

δόγματος δυσφοροῦν διὰ τὴν μελετωμένην ταύτην ἐξώθησιν τῶν Ὀρθοδόξων Ἀλβανῶν εἰς τὸν Παπισμὸν ὑπὸ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως. Καὶ τοῦτο διότι, ὡς λέγει ἡ ἀνταπόκρισις, διαβλέπουσιν εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην μίαν προσπάθειαν τῆς Κυβερνήσεως (ἥτις εἶναι ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ πλεῖστον Μουσουλμανική) ὅπως «στραγγαλίσῃ» τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Ἀλβανίᾳ—πρῶτον, τοὺς Ὀρθοδόξους, ἔπειτα μὲ τὴν σειράν των τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς. Δὲν μᾶς φαίνεται πολὺ λογικὴ ἡ ὑποψία αὐτή· διότι δὲν βλέπομεν πῶς θὰ «στραγγαλισθοῦν» οἱ Ὀρθόδοξοι Ἀλβανοὶ εὐκολώτερον, ἂν γίνουν Οὐνῖται καὶ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τοῦ Παπισμοῦ, ἢ ἂν μείνουν Ὀρθόδοξοι καὶ ἀπροστάτευτοι. Τοὐναντίον, λογικῶς ἐξετάζων τις τὸ ζήτημα, ἄγεται εἰς τὸ νὰ πιστεύσῃ ὅτι, ἐὰν ὄντως ὁ Ἀλβανικὸς Μωαμεθανισμὸς ἐπιβουλεύηται τὸν ἐκεῖ Χριστιανισμόν, ἡ ἀρίστη πρὸς καταστροφὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ μέθοδος εἶναι νὰ εὐνοήσῃ τὴν διαίρεσιν μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Παπικῶν καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸ Ὀρθόδοξον ἐν Ἀλβανίᾳ πλήρωμα ὡς εἶναι σήμερον, ἀνίσχυρον ἐσωτερικῶς ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς προστασίας ἔξωθεν. Διότι οἱ Ἀλβανοὶ Ὀρθόδοξοι, ἀποσπασθέντες ἀπὸ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου καὶ θέλοντες νὰ ἱδρύσωσιν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, εὑρίσκονται τὴν σήμερον ἄνευ ἀρχηγῶν καὶ ἄνευ ὀργανισμοῦ, μὴ δυνάμενοι μηδὲ Σύνοδον νὰ συγκροτήσωσιν. Ὁ ἐχθρὸς ὅθεν τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν Ἀλβανίᾳ δὲν εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, οἱ Μουσουλμᾶνοι, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ ἀδυναμία καὶ ἡ Παπικὴ προπαγάνδα.

Ἡ Οὐνιτικὴ προπαγάνδα πράγματι δεικνύει ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι σοβαρὰν καὶ ἐπίφοβον ἔντασιν καὶ ἐπέκτασιν. Ἡ διείσδυσις αὐτῆς εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον δυσκαταμάχητος, καθ' ὅσον οἱ Οὐνῖται κληρικοὶ παρουσιάζονται μὲ ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν Ὀρθοδόξων ἱερέων, οἱ ναοί των οὐδόλως διαφέρουσιν ἐσωτερικῶς τῶν Ὀρθοδόξων τοιούτων, ἡ λειτουργία των, τελουμένη Ἑλληνιστί, σχεδὸν δὲν διακρίνεται τῆς Ὀρθοδόξου, κατὰ συνέπειαν δὲ εὐκόλως ἐξαπατῶνται οἱ ἁπλοϊκοὶ Ὀρθόδοξοι καὶ ἀγρεύονται εἰς τὰ Οὐνιτικὰ δίκτυα.

Εἴμεθα, ὡς γνωστόν, ὑπὲρ τῆς πλήρους ἐλευθερίας παντὸς δόγματος τοῦ νὰ τελῇ τὰ τῆς λατρείας του καὶ νὰ κηρύττῃ τὰ δόγματά του ἀκωλύτως καὶ μετὰ παρρησίας. Ἀλλ' ὅπως ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν πρέπει πᾶς πολίτης νὰ σέβηται τὰ πολιτικὰ δικαιώματα παντὸς ἄλλου πολίτου, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία σημαίνει τὸν σεβασμὸν παντὸς δόγματος πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων δογμάτων. Ὅπως ἀπεκρούσαμεν πάντοτε καὶ ἀποκρούομεν τὴν νοοτροπίαν πολλῶν Ὀρθοδόξων, οἵτινες χαρακτηρίζουσιν ὡς «προσηλυτισμὸν» τὸ ἁπλῶς κηρύττειν δόγματα, ἅτινα δὲν παραδέχεται ἡ Ὀρθοδοξία, οὕτως ἀποκρούομεν ὡς πράγματι ἀθέμιτον προσηλυτισμὸν καὶ ἐπέμβασιν εἰς τὰ δικαιώματα τῆς Ὀρθοδοξίας τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν Οὐνιτῶν ἐν Ἑλλάδι ὡς Ὀρθοδόξων μὲν τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα, ἀποσιωπώντων δὲ τὴν πραγματικὴν ἰδιότητά των ὡς Παπικῶν καὶ ἀποκαλυπτομένων ὡς τοιούτων μόνον ἀφοῦ ὑποκλέψωσι τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν Ὀρθοδόξων ἀκροατῶν καὶ μαθητῶν των. Αἱ τοιαῦται μέθοδοι δὲν εἶναι ἔντιμοι, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον Χριστιανικαί.

Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἀσκόπως ἐπικαλοῦνται οἱ τῆς Ὀρθοδόξου μάνδρας τὴν

ἐπέμβασιν τῆς Πολιτείας κατὰ τῆς προπαγάνδας ταύτης. Διότι οὐδεὶς πολιτικὸς νόμος ἀπαγορεύει τὴν χρῆσιν τοῦ Ὀρθοδόξου σχήματος εἰς μὴ Ὀρθοδόξους. Ἕκαστος δύναται νὰ ἐνδύεται καὶ νὰ κομμοῦται ὅπως θέλει· καὶ θὰ ἦτο δύσκολον, νὰ διατυπωθῇ νόμος περὶ τούτου, ὅστις νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς ἄτοπα καὶ ἀδιέξοδα καὶ παραλογισμούς.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, τὸ μόνον λυσιτελὲς ὅπλον δι' οἱονδήποτε θρήσκευμα κατὰ πάσης ἀντιθέτου προπαγάνδας εἶναι ἡ πειθώ, τὸ κήρυγμα, ἡ πνευματικὴ προσπάθεια. Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς Οὐνιτικῆς προπαγάνδας μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων ἂς ἐργασθῇ μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ὁ Ὀρθόδοξος κλῆρος, ὄχι δι' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων ἀλλὰ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ κηρύγματος, διὰ τῆς πατρικῆς φροντίδος διὰ τὰς ψυχὰς τοῦ ποιμνίου του. Τὸ ἔργον εἶναι βεβαίως δύσκολον, διότι δογματικῶς καὶ τυπικῶς Ὀρθόδοξοι καὶ Παπικοὶ ἐλάχιστα διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων, εἰμὴ κυρίως εἰς τὸ ζήτημα τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα. Ἡμᾶς τοὺς Εὐαγγελικούς, εἴτε τῆς Ἑλλάδος εἴτε ἄλλων χωρῶν, οἱ Οὐνῖται δὲν πλησιάζουν οὐδὲ ἀποπειρῶνται νὰ προσηλυτίσουν, διότι μᾶς χωρίζει ἀπ' αὐτῶν πέλαγος διαφορῶν δογματικῶν. Διὰ τοῦτο ἔχουν τὴν δρᾶσίν των ἐστραμμένην πρὸς τὸ συγγενὲς Ὀρθόδοξον πλήρωμα, διότι ἐκεῖ αἱ διαφοραὶ εἶναι ἐλάχισται καὶ διεκφεύγουν τὴν κοινὴν ἀντίληψιν, γνωσταὶ οὖσαι μόνον εἰς θεολόγους καὶ ἱστοριοδίφας. Καθ' ἡμᾶς, ὁ Παπισμὸς εἶναι κίνδυνος, ὑφ' οἱανδήποτε μορφὴν καὶ ἂν παρουσιάζηται, διότι ἐκτὸς τῶν παχυλῶν δογματικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν του, εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἀβιάστου ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ διότι ζητεῖ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν κόσμον μίαν ἀπολυταρχίαν πνευματικήν, ἥτις ἀντιβαίνει ὄχι μόνον εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἔνστικτα τοῦ κοινοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο εὐχόμεθα εἰλικρινῶς ὅπως ἡ Ὀρθοδοξία κατορθώσῃ νὰ ἀντεπεξέλθῃ τελεσφόρως κατὰ τοῦ κινδύνου τῆς Οὐνιτικῆς προπαγάνδας. Θὰ τὸ κατορθώσῃ ὅμως μόνον διὰ τῆς ζωντανῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πνευματικῆς δράσεως, οὐ μόνον ἐπ' ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα τὰ στρώματα τῆς κοινωνίας, κηρύττουσα καὶ ἐφαρμόζουσα τὸ καθαρὸν καὶ ἀμιγὲς Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΠΟΙΚΙΛΑ

— «**Εἰς τὴν προσευχὴν** εἶναι προτιμώτερον ἡ καρδία σου νὰ μὴ ἔχῃ λόγους, ἢ οἱ λόγοι σου νὰ μὴ ἔχουν καρδίαν.» ***Ἰωάννης Βουνιάνος.***

—**Διὰ νὰ διατηρῇ** ὁ Χριστιανὸς ἀκμαῖον τὸ πῦρ τὸ πνευματικὸν εἰς τὴν καρδίαν του, ἔχει ἀνάγκην τριῶν ἁπλουστάτων πραγμάτων: α) Τακτικῆς μελέτης τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ μελέτη τοῦ Λόγου θὰ τὸν φωτίζῃ διὰ τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ· θὰ ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτὸν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γενικῶς καὶ εἰδικῶς τὸ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀναφερόμενον. β) Θερμῆς προσευχῆς, τουτέστι ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Οὐρανίου Πατρός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔρχεται ἡ ὁδηγία καὶ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ Πνεύματος. γ) Ἐμπράκτου ἐκδηλώσεως καὶ ζώσης ἀναπαραστάσεως τῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ καθημερινῇ ζωῇ του. Διὰ τῶν μέσων τούτων θὰ κρατῶμεν τὸν κόσμον μακρὰν ἡμῶν καὶ ἑαυτοὺς μακρὰν τοῦ κόσμου, μολονότι ζῶντες ἐν αὐτῷ.

"ΕΝ ΣΩΜΑ ΕΣΜΕΝ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩι ΙΗΣΟΥ"

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

(ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΟ 1846)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΝΙΑΥΣΙΟΥ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929

Γενικὸν Θέμα τῆς Ἑβδομάδος: «Ἡ δρᾶσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δύναμις πρὸς ὑπηρεσίαν».

Κυριακή, 6 Ἰανουαρίου.

Θέματα διὰ κηρύγματα καὶ ὁμιλίας.

— «Θέλετε λάβει δύναμιν» — «θέλετε εἶσθαι... μάρτυρες» (Πράξ. α'. 8).

— «Ὁ δὲ Λώτ... ἔστησε τὰς σκηνὰς αὐτοῦ ἕως Σοδόμων» (Γεν. ιγ'. 2). Ὁ Ἰησοῦς «ἔκαμε στερεὰν ἀπόφασιν νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ» (Λουκ. θ'. 51).

— «Ἡ ἐρημία θέλει ἀγαλλιασθῇ καὶ ἀνθήσει ὡς τὸ ρόδον» (Ἡσ. λε'. 1). «Ἰδού, κάμνω νέα τὰ πάντα» (Ἀποκ. κα'. 5).

Δευτέρα, 7 Ἰανουαρίου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ

— «Εἰς... τὸν δυνάμενον ὑπερεκπερισσοῦ νὰ κάμῃ ὑπὲρ πάντα ὅσα ζητοῦμεν ἢ νοοῦμεν» (Ἐφεσ. γ'. 20).

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν χαρὰν τῆς προσκλήσεως ἡμῶν εἰς τὸ νὰ γνωρίσωμεν καὶ νὰ ὑπηρετήσωμεν τοὺς σκοποὺς τῆς Θείας ἀγάπης. Διὰ τὰ ἀναρίθμητα πλήθη, ἅτινα νῦν ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης αἰνοῦν τὸν Θεόν. Διὰ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ Εὐαγγελίου νὰ σώζῃ ἄτομα ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν. Διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον καὶ Βασιλέα.

Ἐξομολόγησις: Διὰ τὴν ἀποτυχίαν μας εἰς τὸ νὰ συναισθανώμεθα τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν πνεύματος θυσίας. Διὰ πᾶσαν διάστασιν καὶ ἔλλειψιν τοῦ πνεύματος τῆς ἑνότητος. Διὰ τὴν ἔλλειψιν γνησίου ἱεραποστολικοῦ πνεύματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Δέησις: Ὑπὲρ μαρτυρίας θαρραλέας περὶ τῆς σωτηρίου δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ καὶ παρρησίας εἰς ἠθικὰ ζητήματα. Ὑπὲρ νέας ἀντιλήψεως τῆς προσευ-

γιζούσης Βασιλείας. Ὑπὲρ νέας ἐκχύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐνθέρμου πνεύματος ὑπηρεσίας ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ.

Ἀναγνώσματα: Ψαλμ. ργ΄., Ἐφεσίους α΄. 1—14.

Τρίτη, 8 Ἰανουαρίου.

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

— «Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν νὰ συγκεφαλαιώσῃ τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ» (Ἐφεσ. α΄. 10). «Αἰτεῖτε καὶ θέλει σᾶς δοθῇ· ζητεῖτε καὶ θέλετε εὑρεῖ· κρούετε καὶ θέλει σᾶς ἀνοιχθῇ» (Ματθ. ζ΄. 7).

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ σώματος Αὐτοῦ (τῆς Ἐκκλησίας) εἰς τὸν κόσμον. Διὰ τὴν αὔξησιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς πολλὰς χώρας κατὰ τὸ παρελθόν, καὶ διὰ τὴν αὔξουσαν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν.

Ἐξομολόγησις: Διὰ τὰς προκαταλήψεις μας εἰς ζητήματα δευτερεύοντα καὶ διὰ τὴν ἀποτυχίαν μας νὰ τονίζωμεν τὰ πρωτεύοντα ζητήματα. Διὰ τὴν αὐταρέσκειάν μας, ἥτις ἐμποδίζει τὴν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀληθοῦς ὑποταγῆς εἰς τὸν Χριστόν. Διὰ τὴν ἐγωπάθειάν μας, ἡ ὁποία ματαιώνει τοὺς σκοποὺς τοῦ Χριστοῦ.

Δέησις: Ἵνα ἡ Ἐκκλησία ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν αὐταρέσκειάν της. Ἵνα ἡ Ἐκκλησία καταστῇ πάλιν θαρραλέα εἰς τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν της. Ἵνα ἡ Ἐκκλησία αἰσθανθῇ πάλιν τὴν φλόγα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὑψωθῇ ὑπεράνω τῶν λογομαχιῶν εἰς νέαν παράστασιν τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς δύναμιν Θεοῦ.

Ἀναγνώσματα: Ψαλμ. ρλγ΄. Ἐφεσ. α΄. 15—23.

Τετάρτη, 9 Ἰανουαρίου.

ΕΘΝΗ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ

— «Καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων θέλουσι περιπατεῖ ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν... καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς εἶναι τὸ Ἀρνίον» (Ἀποκ. κα΄. 24, 23). Ἡ ἐπαγγελία: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ πάντα ταῦτα θέλουσι σᾶς προστεθῇ» (Ματθ. ς΄ 23).

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν ἀφυπνισθεῖσαν συνείδησιν τῶν ἐθνῶν ἐπὶ ἠθικῶν ζητημάτων. Διὰ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ διὰ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς νέαν διεθνῆ συνείδησιν. Διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως εἰς πολλὰς χώρας καὶ τὸ εὐπρόσιτον πολλῶν ἐθνῶν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Ἐξομολόγησις: Διὰ τὰ φυλετικὰ μίση μεταξὺ Χριστιανικῶν λαῶν, ἅτινα ἐμποδίζουσι τὴν ἀληθῆ ἐν Χριστῷ ἀδελφοσύνην. Διὰ τὰς διεθνεῖς ἀντιζηλίας, αἵτινες ἀπειλοῦσι τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου. Διὰ τὰς χαινούσας πληγὰς τοῦ κόσμου, τὴν σωματεμπορείαν, τὸ ἐμπόριον τῶν μεθυστικῶν ποτῶν, τὰς κατα-

θλιπτικὰς συνθήκας εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἀπερίθαλπτον πενίαν εἰς πολλὰς χώρας.

Δέησις: Ὅπως εἰς πάντας δοθῇ νέα καρδία πρὸς διεθνῆ ἐπικοινωνίαν, καὶ πάντες οἱ λαοὶ φέρωσιν ἕκαστος τὴν συμβολήν του εἰς τὸ κοινὸν θησαυροφυλάκιον τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων εὐδοκίας, ἤτοι καλῆς διαθέσεως, οἵτινες ἐργάζονται καὶ ποθοῦσι τὴν ἑδραίωσιν τῆς διεθνοῦς φιλίας. Ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν καταδυναστευομένων καὶ ἀνυψώσεως τῶν καταπιεζομένων λαῶν καὶ τάξεων.

Ἀναγνώσματα: Ψαλμ. μϛ'., Ἐφεσ. β'. 11—22.

Πέμπτη, 10 Ἰανουαρίου.

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΑΙ

— «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη... καὶ ἰδού, ἐγὼ εἶμαι μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας» (Ματθ. κη'. 19, 20).

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν προσέγγισιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἥτις ὁλοὲν γίνεται καταφανὴς καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Διὰ τὴν εὐστάθειαν τῶν Κινέζων Χριστιανῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν διωγμῶν. Διὰ τὰ λαϊκὰ κινήματα τῶν Ἰνδιῶν καὶ τὴν εἴσοδον χιλιάδων Ἰνδῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὸν ἱεραποστολικὸν ζῆλον τῶν ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν θρίαμβον τοῦ Σταυροῦ εἰς διαφόρους εἰδωλολατρικὰς χώρας. Διὰ τὴν παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν διεισδύσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς Μωαμεθανικὰς χώρας καὶ τὴν ἐκεῖ παρατηρουμένην πρόοδον τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ταπείνωσις καὶ ἐξομολόγησις: Διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν λαῶν τῆς Δύσεως εἰς τὸ νὰ συστήσουν τὸν Χριστὸν εἰς τὴν ἀχανῆ Ἀνατολήν. Διὰ τὴν μεταξὺ ἡμῶν αὐτῶν παρατηρουμένην στενότητα πνεύματος, ἥτις μᾶς κάμνει νὰ τυφλώττωμεν ἀπέναντι τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τὸν ἐθνικισμὸν τῶν Χριστιανικῶν ἐθνῶν, ὅστις δὲν θέλει νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον ἔκκλησιν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν ἀνεπαρκῆ προσφορὰν ἐθελοντῶν καὶ πόρων ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἀγροῦ.

Δέησις: Ὅπως ἡ Ἐκκλησία ἀκούσῃ ἐκ νέου τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν περὶ κηρύξεως τοῦ Εὐαγγελίου εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν. Ὅπως αἱ νεαραὶ Ἐκκλησίαι μὴ ἀπολέσουν τὸν ἱεραποστολικὸν αὐτῶν ζῆλον. Ὅπως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὁδηγήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς παγκόσμιον πνευματικὴν ἀφύπνισιν.

Ἀναγνώσματα: Ψαλμ. ρι'., Ἐφεσ. γ'. 1—21.

Παρασκευή, 11 Ἰανουαρίου.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΙ, ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

— «Πρὸς σᾶς εἶναι ἡ ἐπαγγελία καὶ πρὸς τὰ τέκνα σας καὶ πρός... ὅσους ἂν προσκαλέσῃ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν» (Πράξ. β'. 39).

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν οἰκογενειακὴν ἀγάπην καὶ τοὺς δεσμοὺς τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, οἵτινες φέρουσιν εὐλογίαν εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς καθαρότητος καὶ τῆς εἰρήνης Διὰ τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια. Διὰ τὴν Χριστιανικὴν ἐπιρροὴν εἰς πολλὰ Πανεπιστήμια καὶ τὴν διαρκῆ αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν, οἵτινες ἀφιερώνουν τὴν ζωήν των εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐξομολόγησις καὶ ταπείνωσις: Διὰ τὸ κοσμικὸν φρόνημα τῆς ἐποχῆς μας, ἥτις ζητεῖ νὰ εὕρῃ βάσιν ζωῆς μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν πολλὴν ἀνηθικότητα καὶ τὰ ἄπειρα κακουργήματα, καὶ τὴν ἀδράνειαν καὶ ἀδυναμίαν τῶν Χριστ. Ἐκκλησιῶν ἀπέναντι τῶν τοιούτων.

Δέησις: Ὅπως ἑδραιωθῇ ἡ ἱερότης τοῦ γάμου ἐν παντὶ ἔθνει. Ὅπως ἀναστηλωθῇ ἡ οἰκογενειακὴ λατρεία εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν. Ὅπως «ἡ κατ᾽ οἶκον ἐκκλησία» καταστῇ τὸ ἰδανικὸν πάσης Χριστιανικῆς οἰκογενείας. Ὅπως τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ κυριαρχήσῃ εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα καὶ ἐκπαιδευτήρια παντὸς κλάδου. Ὅπως ἡ νεολαία αἰσθανθῇ καὶ γνωρίσῃ τὴν ὑπεροχὴν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ἔναντι τῶν ὑλικῶν, καὶ εὕρῃ ἐν τῷ Χριστῷ τὸ ὕψιστον ἰδανικόν της.

Ἀναγνώσματα: Ψαλμ. νζ΄., Ἐφεσ. δ΄. 1—6.

Σάββατον, 12 Ἰανουαρίου.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΑΙ. ΙΟΥΔΑΙΟΙ

— «Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί... θέλετε ζητεῖ ὅ,τι ἂν θέλητε καὶ θέλει γίνει εἰς ἐσᾶς» (Ἰωάν ιε΄. 7).

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἰουδαίων τοῦ 1ου αἰῶνος ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τὸ ἔνδοξον παράδειγμα τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου, ὅπερ ἔδωκεν ἡ πρώτη Ἐκκλησία. Διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ εὐαγγελιστικοῦ πνεύματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἑκατὸν ἔτη. Διὰ πάντας, ὅσοι διὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπηρεσίας των ἐργάζονται διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐξομολόγησις καὶ ταπείνωσις: Διὰ τὴν σκληροκαρδίαν μας, καὶ τὴν ἀπροθυμίαν μας εἰς τὸ νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰ δικαιώματα τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ παντὸς ἀνθρώπου. Διὰ τὴν περιφρόνησιν τῶν κοινωνιῶν μας πρὸς τὸν Λόγον καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὰ κατὰ τῶν Ἰουδαίων μίση καὶ παρεκτροπὰς τῶν Χριστιανῶν. Διὰ τὴν ἀδυναμίαν μας τοῦ νὰ βλέπωμεν τὸν Χριστὸν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διαφέρουν ἀπὸ ἡμᾶς.

Δέησις: Ὑπὲρ ἐπανόδου τῶν Χριστιανῶν εἰς τὸν εὐαγγελιστικὸν ζῆλον μὲ νέας μεθόδους καὶ νέον ἐνθουσιασμόν, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ἀναλλοιώτου δυνάμεως τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις ἀκούσωσι καὶ δεχθῶσι τὴν πρόσκλησιν τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κυριαρχήσῃ ἐκ νέου πνεῦμα προσευχῆς ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ὅπως ὁ ἀρχαῖος περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ, οἱ Ἰουδαῖοι, πειθόμενοι ἐκ τῆς ἁγίας ζωῆς τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν, δεχθῶσι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν Μεσσίαν αὐτῶν.

Ἀναγνώσματα: Ψαλμ. ρκϐ΄., Ἐφεσ. ϛ΄. 10—24.